

BALKANLAR'DA

TÜRK KÜLTÜRÜ

KÜLTÜR-TARİH-AKTÜALİTE DERGİSİ | 2018 | ARALIK | SAYI:95

ISSN 1300 - 4468

“Muhacirler kaybedilen toprakların aziz hatıralarıdır.” Mustafa Kemal ATATÜRK

BALGÖÇ KAFE

TOPLANTI CEMİYET ve DOĞUM GÜNLERİNİZ İÇİN

SICACIK BİR MEKAN
SİZLERİ BEKLİYOR...

TAM HAYAL

ETTİĞİNİZ GİBİ

Haftanın 1 Günü Manti

Afiyet *Olsun*

 Karaman Mh. Kerem Cd. No:11/1 Nilüfer/BURSA

 0532 724 60 17

GENEL BAŞKANDAN

Değerli Okurlar,

Federasyonumuz bünyesinde yayınlanmakta olan Balkanlar'da Türk Kültürü Dergisi'nin 95. sayısını sunmuş olmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Türkiye'deki Balkan göçmenlerinin yayınladığı en eski ve en köklü dergilerden biri olan Balkanlar'da Türk Kültürü, derginin kuruluşundan itibaren emeği geçen değerli büyüklerimizden aldığı şevk ve ilham ile yayın hayatına devam etmektedir. Bu bağlamda, Federasyonumuzun ve Dergimizin kurucusu rahmetli Başkanımız Mümin GENÇOĞLU ağabey başta olmak üzere, sırasıyla Hasan ALTINSOY, Turhan GENÇOĞLU, Emin BALKAN ve Yüksel ÖZKAN Başkanlarımızın derginin korunması ve yaşatılması anlamında katkılarını anmadan geçemeyeceğim. Yine aynı şekilde hem kurumsal hem içerik katkısı anlamında değerli ağabeyim Zülkef YEŞİLBAHÇE ayrı bir teşekkür hak etmektedir.

Diğer taraftan, Dergimizin yayınlamasında asıl yükü çeken editörlerimizi ve yazı işleri sorumlularımızı da saygıyla anmak gerekir. Öyle ki Bulgaristan Türklerinin önde gelen aydınlarının çalışmalarıyla çıkan Dergimiz, bu günleri onlar sayesinde görmüştür. Bu bağlamda, rahmetli Ahmet Şerif ŞEREFİLİ, Ömer Osman ERENDORUK, Mehmet ALEV, Rıdvan TÜMENÖĞLU, İsmail SELİMOĞLU ve Macide GÖNÜL bu derginin çıkarılmasında yoğun çaba sarf etmişlerdir.

Takdir edilir ki yapılanı eleştirmek kolaydır, lakin ortaya bir şeyler çıkarmak zordur. Özelden Bulgaristan, genelde ise Balkan göçmenlerinin sosyal bilimcileri sayısal bilimlerle uğraşanlardan sayıca daha azdır. Bu durum bizlere yazan, çizen, üreten bir kadro konusunda dezavantaj olarak dönmüştür. Sosyal medya mecrasında yorum yapmak kolay olsa da söz konusu okuyucuya sunmak üzere bir makale veya deneme isteğine dönünce yazar sayıları iki elin parmaklarını zor geçmektedir. Dolayısıyla bizler de camiamız içerisinde yer alan sosyal bilimci gençlerini keşfetmek, onları ön plana çıkarmak durumundayız. Bu bağlamda, camiamızın gençleşen ve proje üreten bir veçh-e kavuşması için çalışmalar yürütmekteyiz. Dergimizin bu sayısından itibaren özellikle genç isimlerin düşüncelerinin yer aldığı bir formata dönüşme eğilimindeyiz. Lakin bu gençleşme eğilimi öylesine ve tepeden inme değil, bilakis yukarıda isimleri yazılı bulunan değerli kişilerin manevi desteğiyledir.

Bu vesileyle 100. sayısını yayınlamaya pek az kalmış olan Balkanlar'da Türk Kültürü Dergimizin bundan sonraki dönemde de başarılı bir yayın hayatı geçirmesini diliyor, derginin yayınlamasında katkılarını esirgemeyen değerli yazarlarımıza da ayrıca teşekkür ediyorum.

İyi okumalar...

Dr. Kader ÖZLEM
B.G.F. Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

01

GENEL BAŞKANDAN

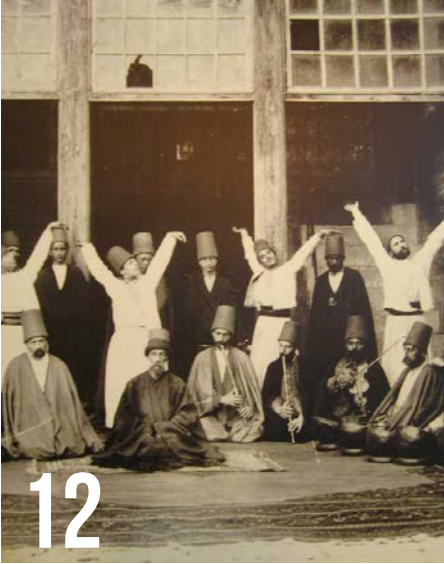
04

OSMANLI'NIN KALICI
BALKAN POLİTİKALARI

06

OSMANLI'NIN KALICI BALKAN
POLİTİKALARI

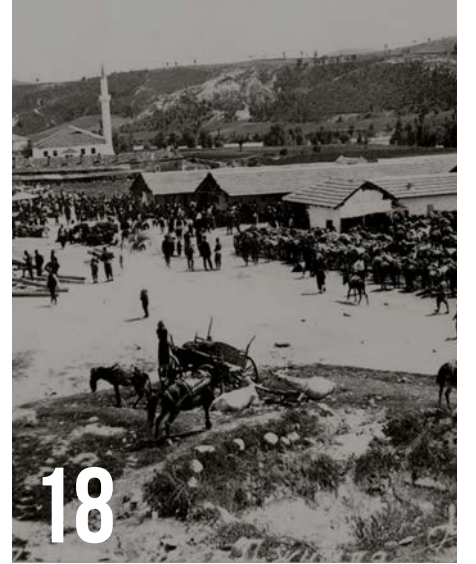
12

MEVLEVÎLİĞİN BALKAN
MÜSLÜMANLARI
EDEBİYATINA ETKİSİ

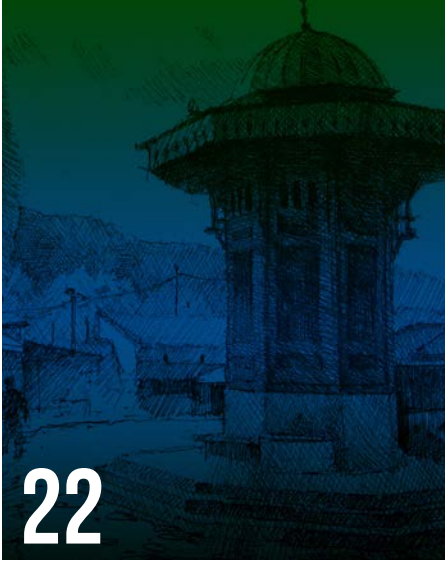
16

DELIORMAN
BÖLGESİ

18

BALKANLAR'DA TÜRK
MÜHRÜ; CEBEL

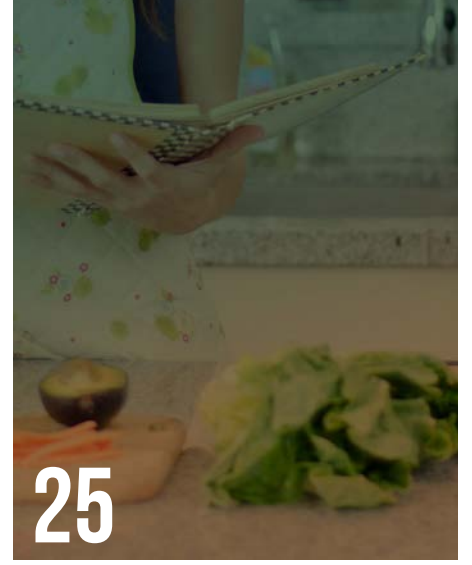
22

ŞİİRCE

23

İÇİMİZDEN BİRİ:
NİMETULLAH HAFIZ

25

BALKAN MUTFAĞI

26

FAALİYETLERİMİZ

Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu'nun Yayın Organıdır.

Kurucu: Mümin GENÇOĞLU

Sahibi

Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu Adına

Dr. Kader Özlem

Editör

Canan GÜLEÇ

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Barış ÖZDAL
Prof. Dr. R. Kutay KARACA
Prof. Dr. Kamuran REÇBER
Prof. Dr. İlker ALP
Prof. Dr. Hilmi İBAR
Dr. Bülent AKYAY
Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK

Yazı İşleri Sorumluları

Gülçin BALAT

Halkla İlişkiler

Erdinç KAHRAMAN

Temsilcilerimiz

Abdürrahim NURSOY (İzmir)
Prof. Dr. Selçuk KOÇ (Kocaeli)
Olçay ÖZGÖN (İstanbul)
Lütfi ÖZGÜR (Yalova)

Tasarım

Ali KARA

Kapak Resmi

Fahrettin Beceren

İletişim

Ankara Yolu 292/2 16330
Yıldırım-BURSA

KÜNYE

Dört ayda bir yayınlanır.

BALKANLAR'DA İTTİHAT VE TERAKKİ'NİN DOĞUŞU

KADİR KAAAN GÜLER

Bilinmektedir ki Türkler tarih boyunca çok geniş bir coğrafyada hüküm sürmüşlerdir. Buna rağmen bazı topraklar Türk tarihi için vazgeçilmezlik vasfına sahip olmuştur. Hiç kuşkusuz bu bölgelerden birisi de Balkanlar'dır. Adının kökeni dahi Türkçedir. Bugün bakıldığında toplumsal hafızadaki izini hemen hemen kaybetmiş olan Balkanlar, aslında Osmanlı Devleti tarafından İstanbul'dan yaklaşık 82 yıl önce fethedilmiştir. Kaldı ki Balkanlar, Osmanlı Devleti'nden de önce birçok Türk boyuna ev sahipliği yapmıştır. Tarih verilecek olursa VI. Yüzyıldan itibaren Türkler kendini bu coğrafyada göstermişlerdir. Özetle bugünkü Bulgaristan sınırları içerisinde bulunan Varna'dan Tuna'ya kadar olan bölge Türk tarihinin en ihtişamlı anlarına sahne olmuştur. (İnalcık 1993, 9-14)

Bir "Balkan İmparatorluğu" olarak doğan Devlet-i 'Aliyye, varlığının merkezi olarak bu toprakları görmüştür. Çünkü hem idari yönetim şekli hem de toplumsal form açısından "beylikten", "imparatorluğa" evrilen süreçte Balkanların rolü önemlidir. Zira hemen hemen homojen bir toplum olan Osmanoğulları Beyliği, Balkan akınlarıyla heterojen bir kıyama ulaşmış, imparatorluk vasfını elde etmeye yaklaşmıştır. Aynı zamanda idari örgütlenmelerini, kurumsal yapısını ve siyasi oluşumunu Balkanlar'da inşa etmiştir. (Taştan 2017, 31-32) Yine İmparatorluğun yönetici elitleri de, bilhassa Fatih'in mutlak iktidarından sonra, Balkanlar'dan devşirilmiştir. Balkanlar'da var olan Roma İmparatorluk geleneklerini de Türk-İslam devlet anlayışına uyumlu olarak benimseyen Osmanlı İmparatorluğu, toprak mevzuatı

(Keyder 2015, 20) gibi hususlarda var olan yasaları benimsemekte çekince göstermemiştir.

Osmanlı Devleti'nin askeri, siyasi ve yönetim alanında göstermiş olduğu bu başarı Balkanların uzun süre Türk hâkimiyeti altında kalmasını sağlamıştır. XVII. Yüzyılın sonlarına doğru güçten düşen Osmanlı Devleti'ne yönelen ilk tehditler, Balkanların devletin sınır uçlarını kapsaması nedeniyle bu topraklara yönelmiştir. 1774 yılında Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Balkanlar'da Rus etkisi art-

mış, Osmanlı Devleti'nin toplumsal ve yönetsel sistemi büyük bir darbe almıştır. Buna ilaveten Fransız İhtilali sonucu Balkanlar'da etnik milliyetçilik hareketleri baş göstermiş, İmparatorluk asli merkezinden çatırdamaya başlamıştır. 1877-78 yılları arasında Rusya ile yapılan bir başka savaş sonrasında Avrupa ve Balkan topraklarının, Arnavutluk hariç, büyük bir kısmını kaybetmiş, büyük devletlerin zorlamasıyla Berlin Kongresi düzenlenmiştir. Ancak istenilen sonuçlar alınamamıştır. Artık Balkanlar büyük devletlerin at koşturduğu, etnik ve dini çatışmaların yaşandığı bir bölge haline gelmiştir. Elde yalnızca halkın çoğunluğu Müslüman olan Selanik, Yanya, İşkodra, Manastır ve Kosova vilayetleri kalmıştır. Buna rağmen hem Bulgarlar hem Yunanlılar hem de Sırlar bu vilayetleri ele geçirmek için mücadeleye başlamıştır. Bu mücadeleler hemen hemen birbirine benzemekteydi. Önce yabancı büyük bir güçten destek bulunuyor, ihtilal komiteleri şeklinde örgütleniyorlardı. Ardından bir kilise etrafında dini-cemaat hüviyetinde birleşiyorlardı. Son olarak ise silahlı bir hareket haline geliyorlardı. (Uyanık 2015)

Bahsolunan bu silahlı, ihtilalci, komita örgütlenmeleri, ayrılıkçı hedefleri için ortak eylem hareketlerini takip ediyorlardı. Daha sonra Ermeni silahlı terör örgütlerinin de benimseyeceği bu yöneme göre "önce kanlı bir ayaklanma dü-

Enver Paşa

zenliyorlar, sonra da ayaklanmaları yine kanlı biçimde bastırılınca, büyük devletlerin dikkatini çekip yardım ve müdahalelerini sağlamaya çalışıyorlardı.” (Akşin 2016, 47) Bu sayede hem Osmanlı Devleti’ni, Hristiyanlara karşı düşmanca tavırlar sergilediğini ispata çalışıyorlar hem de Osmanlı Devleti’nin Balkanları yönetmede aciz göstererek, Avrupalı büyük devletleri müdahaleye zorluyorlardı. Neticede sürekli olarak Osmanlı Devleti, idari ve hukuki alanlarda reform yapması için baskı görüyordu.

Bunlara ek olarak her biri Balkanlı olan etnik unsurlar bir “megalo idea”a bel bağlamış durumdaydı. “Büyük Sırbistan”, “Büyük Bulgaristan” ve “Büyük Yunanistan” hedefleri onların vahşetlerini ve terör faaliyetlerini kendileri nezrinde meşru kılıyordu. Nitekim hem onlar nazarında hem de büyük Avrupalı güçler nazarında Osmanlı Devleti’nin, yani Türklerin ve Müslümanların Balkanlar’dan ne pahasına olursa olsun atılması en yüce amaç olarak benimsenmiş ve bu ideoloji çerçevesinde terör örgütlerini şirin kılmıştı. Ancak Balkanların her yerine yayılmış bu örgütler, onları besleyenleri de ateşe sürükleyecekti. Örneğin Sırp ayrılıkçıları tarafından kurulan “Kara El” olarak bilinen örgüt, I. Dünya Savaşı’nın fitilini ateşleyecek, Avusturya Veliahdı Franz Ferdinand’a suikast düzenleyecekti. (Cengizer 2017, 152)

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yapılan terör faaliyetlerine elbette devletin güvenlik güçlerince müdahale yapıyordu. Ancak yakalananların birçoğu dış baskılar neticesinde tekrar serbest bırakılıyordu. 1903 yılında yapılanlar buna bir örnek teşkil eder. Bölgede yine gerginliklerin had safhaya ulaşmasıyla birlikte Rusya ve Avusturya diğer büyük devletlerin de olurlarını alarak Osmanlı Devleti’ne bir reform paketi önerir. Buna göre “Jandarma Müslüman ve Hristiyan nüfuslarına göre olacak, jandarmanın yeniden teşkilatlanması için yabancı subaylar görevlendirilecek, ...siyasi suçlar nedeniyle yargılanan ve cezalandırılan kişiler affedilecek...” Sultan Abdülhamid bu teklifi kabul eder hatta siyasi suçlular için

genel af ilan eder. “Bu suçluların arasında ‘siyasi suçlu’ denilen terörist komitacıların olduğu açıktır. Bir Rus kaynağına göre, afla 1080 tutuklu ve hükümlü serbest bırakılır.” (Saygılı 2016, 47)

İşte yaşanan bu olaylar özellikle Osmanlı ordusundaki genç subayları oldukça öfkelen-diriyordu. O sebeple 1906-1907 yılları arasında genç subaylar ve sivil bürokratlar eliyle Rumeli’de teşkilatlanma gayretlerine girildi. Daha çok yurt dışında etkin olan Terakki ve İttihat Cemiyeti’nin oluşturduğu ağlar sayesinde, Balkan komita örgütlerinden esinlenerek gizli örgütler kurulmaya başlandı. İlk örgütün merkezi oldukça kozmopolit bir yapı arz eden Selanik’ti. (Çavdar 2013, 96)

İttihat ve Terakki çoğunlukla Jön Türklerle karıştırılmaktadır ya da 1889’da İbrahim Temo ve Abdullah Cevdet tarafından kurulan örgütle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Ancak onun ayırt edici ve Türk tarihine damgasına vuran asıl biçimini 1906 yılında Talat Paşa tarafından kurulan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti’nde aramak doğru olacaktır. İttihat ve Terakki, yukarıda anlatıldığı üzere; anavatanını, yani Balkanları kaybetme endişesi taşıyan; Balkanlar’da yaşanan terör faaliyetlerine tepki duyup Abdülhamid yönetimini eleştiren subay ve bürokratlar tarafından kurulan bir örgüt olarak tarih sahnesine çıkmıştır. İsmail Küçükkılınç İttihat ve Terakki’nin ayırt edici vasıflarını şöyle anlatmaktadır: “İttihatçılık doğuş itibarıyla bir Makedonya hareketidir; İstanbul veya Anadolu hareketi değildir. İttihatçılığın kuruluş yeri Makedonya, kurucuları ve mensupları da büyük çoğunlukla Makedonyalıdır. İttihatçılık, 1906’da yurtiçinde ama görece bir serbestliğin olduğu Selanik ve Manastır’da örgütlenmiştir. Örgütün varlığını devam ettirmesi ile bölgenin özel konumu birbirinin mütemmim cüzü olmuştur. Kurucuların ve cemiyete mensup subayların kahir ekseriyeti için Osmanlı İmparatorluğu, esas itibarıyla Rumeli/Balkanlardır; onlar, devletin bekası için bölgeyi

olmazsa olmaz bir unsur, hatta temel olarak görmektedirler.” (Küçükkılınç 2018, 29)

İttihat ve Terakki’nin Balkanlar’da bir komita biçiminde örgütlenmesi, terörün pençesinde sürekli baskılara zulümlere maruz kalan Türklerin ve Müslümanların görece rahatlamasına yol açmıştır. Zira şimdi Bulgarların, Sırpların ve Yunanlıların yaptığı ve cezasız kalan eylemlerin bir bedeli olmaktadır. Bu durum İttihat ve Terakki’nin görkemini arttırmış modern okullarda yetişmiş genç subayların ilgisine daha fazla mazhar olmaya başlamıştır. Neticede II. Meşrutiyete giden yol Balkan dağlarında Niyazi ve Enver Beyler tarafından açılmıştır.

Kaynakça

- Akşin, Sina. Kısa Türkiye Tarihi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- Cengizer, Altay. Adil Hafızanın Işığında Osmanlı’nın Son Savaşı. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2017.
- Çavdar, Tevfik. Türkiye’nin demokrasi tarihi c.1. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2013.
- İnalçık, Halil. Türkler ve Balkanlar. İstanbul: Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı Yayınları, 1993.
- Keyder, Çağlar. Türkiye’de Devlet ve Sınıflar. İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.
- Kitsikis, Dimitri. Türk-Yunan İmparatorluğu. Çeviren Volkan Aytar. İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.
- Küçükkılınç, İsmail. Jön Türklük ve Kemalizm Kısacasında İttihatçılık. İstanbul: Historia Yayınları, 2018.
- Saygılı, Hasip. Osmanlı’nın Son 40 Yılında Rumeli Türkleri ve Müslümanları 1878-1918. İstanbul: İlgil Kültür Sanat Yayınları, 2016.
- Taşan, Yahya Kemal. Balkan Savaşları ve Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2017.
- Uyanık, Ercan. «İttihat ve Terakki’nin Gelişiminde Osmanlı Balkanları’nın Rolü: “İhtilal Makedonya’da Başlar”» Yeni Türkiye, 2015: 1-9.

BEYLİKTEN DEVLETE GİDEN SÜREÇTE OSMANLI'NIN KALICI BALKAN POLİTİKALARI

ERGÜN HASANOĞLU

Güneydoğu Avrupa ya da diğer bir adıyla Balkanlar, tarihi süreç içinde devletlerin kendi emelleri doğrultusunda çatıştığı bir bölge olmuştur. Roma İmparatorluğu, Bizans, Sırp Krallığı ve Osmanlı, tarih boyunca kendi vesayetlerini Balkanlar üzerinde kurma mücadelesi gösteren devletler arasında gösterilebilir. Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hâkimiyet mücadelesi ve ardından gelişen olaylar üzerine algı genelde savaşların kazanılıp gayrimüslim bölgelerin doğrudan Türkleştiğidir. Ancak, savaşların kazanılması kadar bölge üzerinde uygulanan sosyal, beşeri, ekonomik politikalar da önemlidir. Çalışmamızda Osmanlı'nın Balkanlarda yapmış olduğu savaşlara ve gerçekleştirmiş olduğu askeri fehtlere yer vermeyeceğiz.

Konumuz itibariyle Osmanlı'nın Balkanları yüzyıllarca hâkimiyet altında tutmasına sebep olan şeyh ve dervişlerin rollerinden, vakıf, tekke ve zaviyelerin öneminden, bölge üzerinde uygulanan nüfus hareketliliğinden, gerçekleştirilen iktisadi faaliyetlerden söz etmeden önce, Osmanlı'dan evvel Balkanlardaki Türk varlığından, Osmanlı Devleti'nin Bizans ile olan ilişkilerinden ve Osmanlı Beyliği'nin Balkanlara geçişinden bahsedeceğiz.

Balkanlardaki Türk Varlığı

Balkanlarda Osmanlı Beyliğinden önce Türklerin varlığını görmek mümkündür. Bunlar Karadeniz'in kuzeyini kullanarak Balkanlara gelen ve Anadolu güzergâhı doğrultusunda bölgeye nüfuz eden Türkler olarak iki gruba ayrılabilir. Günümüzde hâlâ yoğun şekilde Türk nüfusunun bulunduğu Dobruca bölgesi başta olmak üzere dördüncü yüzyıldan itibaren Balkanlar Türklerin yurdu olmuştur. Peçenekler, Uzlar, Bulgarlar, Kuman-Kıpçaklar Karadeniz'in kuzeyini kendine yol seçerek Balkanlarda varlıklarını idame ettirmiş olan Türk

topluluklarıdır.¹ Bakıldığında bu topluluklar zamanla bölgedeki Hristiyan topluluklar ile kaynaşmışlar, Bulgarlar örneğinde olduğu gibi, Türk kültüründen uzaklaşıp Slavlaşmışlardır.²

Slavlaşan Türk topluluklarının aksine Anadolu'nun içlerinden Balkanlara yerleşen Türkler kendi kültürlerini muhafaza etmişlerdir. Bu duruma, 1263 yılında Bizans İmparatoru VIII. Mikhael tarafından Dobruca bölgesinde kendisine arazi verilen II. İzzeddin Keykavus ve beraberindeki Sarı Saltık ve obası örnek olarak zikredilebilir. II. Keykavus, Anadolu'da görülen yoğun Moğol baskısından ve Selçuklu tahtı için kardeşleri Rükneddin ve Alâeddin ile girmiş olduğu mücadelede başarısız olmasından dolayı, Bizans İmparatoru VIII. Mikhael'e sığınmıştır. II. İzzeddin Keykavus ile Moğol baskından kaçıp gelen Sarı Saltık ve beraberindeki otuz kırk kadar bölük, Bizans İmparatoru tarafından tahsis edilen Dobruca bölgesine yerleştirilmişler ve Türk-İslam kültürünün günümüze kadar bölgede var olmasının yolunu çmişlardır.³

Sarı Saltık, Balkanlarda kendi kültürleri vasıtasıyla yayılma gösteren konargöçer bir Türkmen topluluğunun tasavvufi ve siyasi lideridir. Ancak Sarı Saltık'a bakıldığında, farklı dini unsurlar tarafından benimsendiği görülür ve Katolik, Ortodoks, Sünni, Alevi gibi müslim ve gayrimüslim kültürlerinde yer alması dikkat çeker.⁴ Balkanlarda manevi fethin öncüsü olarak addedilen Sarı Saltık, Babadağ başta olmak üzere Balkanlarda birçok Türk-İslam şehrinin kurulmasında ana etken olmuş, Balkanların hemen hemen her bölgesinde

izine rastlanmıştır. Ayrıca belirtmek yararlı olacaktır, Yazıcızade Ali'nin Selçuk-namesi, Hacı Bektaş-ı Veli'nin Velâyetnamesi⁵, Saltıkname, İbnü's-Serrac'ın Tüffahu'l-Ervah⁶ adlı eserler Sarı Saltık hakkında bize bilgiler veren önemli kaynaklardır.

Yukarıda bahsedilenlerin dışında, Osmanlı'dan önce Anadolu beyliklerinden Saruhan, Karesi ve Aydınolu beyliklerinin Balkanlarda izlerinin yer aldığı bilinmektedir. Ancak bu üç beylikten en çok göz önünde olanı Aydınolu ve beyliğin başında yer alan Umur Bey olmuştur. Umur Bey, beyliğin merkezi konumunda yer alan İzmir'de Latinler ile mücadele etmesinin yanında Balkanlarda keşif ve yağma faaliyetleri yürütmüştür. Mora yarımadası, Kili, Eflak, Gümölcine, Dimetoka, Selanik, Bulgaristan ve Makedon toprakları bu yerler arasındadır. Ayrıca Umur Bey'in, Osmanlı Beyliği'nin de Balkanlara geçişinde önemli rol oynayacak Kantakuzenos ile ilişkileri dikkat çeker. 1336 yılında imparator III. Andronikos'un Midili adasına asker çıkarması aynı zamanda Kantakuzenos ile Umur Bey arasında ittifak zemininin oluşması anlamına gelmektedir. Ardından 1341 yılında Bizans İmparatoru İoannes'in vasisi sıfatıyla güç kazanan Kantakuzenos, Umur Bey ile olan ittifakını güçlendirmiş, Kantakuzenos'un talebi doğrultusunda Umur Bey tarafından asker yardımı yapılmış, beraber seferlere çıktıkları görülmüştür.⁷

Bakıldığında Balkanlarda bu kadar aktif olan bir beyliğin neden bu topraklarda kalıcı olmadığı düşünülebilir. Umur Bey'in Balkanlarda kalıcı olarak varlığını sürdürememesinin sebebi, benimsemiş olduğu

ganimet toplama düşüncesidir. Umur Bey'in tek amacı Balkanlarda yer alan zenginlikleri ele geçirmektir. Umur Bey'in ölümünün ardından Balkanlardaki faaliyetleri Osmanlı Beyliği üstlenecek ve uygulayacağı politikalar ile Balkanlarda kalıcı bir Türk hâkimiyeti sağlayacaktır.⁸ Son olarak, Osmanlı'dan evvel Balkanlarda varlık gösteren topluluklara Tatarlar örnek gösterilebilir. Dobruca ve Tuna boyu civarında Nogay Tatarları adıyla Türklerin varlığını görebiliriz.⁹

Osmanlı-Bizans İlişkileri Işığında Osmanlı'nın Balkanlara Geçiş

Osmanlı Beyliği'nin Balkanlara geçişi ve burada fütuhatlarını gerçekleştirmesi Bizans Devleti'nin durumu ile paralellik göstermektedir. Bizans'taki aristokrat sınıfının doku-zuncu yüzyıl itibarıyla köylü nüfus üzerindeki baskını arttırarak topraklarını genişletmesi ve beraberinde görülen ekonomik bozulmalar, askeri konularda benimsenen anti-militarist politika gereği askeriye'nin giderek geri planda bırakılması, batının merkezi olarak kabul gören Roma İmparatorluğu ve Papalık ile yaşanan Katolik-Ortodoks mezhepsel çatışmalar, merkezî gücün giderek kuvvet kaybetmesi ve bunun sonucu olarak yaşanan hanedanlık mücadeleleri, görülen veba salgını, Osmanlı Beyliği'nin ve Sırp'ların yoğun baskıları Bizans Devleti'nin çöküşünü hazırlayan sebepler olarak gösterilir.¹⁰ Bizans'ın yaşamış olduğu bu ekonomik, sosyal, siyasi, askeri çöküntülerden Osmanlı kendine yarar sağlayacak şekilde istifade etmiş, Bizans'ın taht mücadelelerindeki girişimlerinden dolayı Balkanlarda kolaylıkla varlık gösterebilmiştir.

Osmanlı'nın kurulduğu coğrafyaya bakıldığında, Bizans Devleti ile sınırdas olduğu görülür. Kurulduğu tarihten itibaren Bizans ile mücadeleler içinde olan Osmanlı, kendisine hedef olarak gördüğü Balkanlara Bizans tahtında yaşanan sorunlarda oynadığı rol ile geçebilmiştir. 1341 yılında Bizans İmparatoru III. Andronikos'un ölümü ardından yaşanan siyasi gelişmeler Osmanlı Beyliği lehine olmuştur. Küçük yaşta olan V. İonnes ve ona vasi olarak tayin edilen

Kantakuzenos'un arasında taht mücadelesi yaşanmış, yaşanan bu taht mücadelesinde Kantakuzenos önce Aydınolu Umur Bey, ardından da Orhan Bey ile ittifak yapmıştır. Kantakuzenos'un kızı Teodora'nın Orhan Bey ile evlenmesi, Osmanlı Beyliği ile Kantakuzenos arasındaki ittifakı daha da güçlendiren hadise olmuştur. 1345 yılında Kantakuzenos ile Orhan Bey Balkanlarda faaliyetlere girişmişlerdir. 1345 yılı ayrıca Osmanlı Beyliği'nin topraklarının, Karesi Beyliği'nin ilhak edilmesiyle Rumeli topraklarına komşu olduğu yıl olarak da dikkat çeker. Karesi Beyliği'nin Osmanlı topraklarına katılması, aynı zamanda Süleyman Paşa önderliğinde Balkanlarda fetih hareketlerinde bulunacak olan Hacı İlbeyi, Ece Halil, Fazıl Bey, Gazi Evrenos Bey gibi beylerin de Osmanlı idaresine geçmesi anlamına gelmiştir.¹¹

1352 yılında Kantakuzenos ile V. İonnes arasında yapılan savaş Osmanlı'nın müttefiki sıfatıyla Kantakuzenos'un kazanması, Osmanlı Beyliği'nin de Balkanlara geçişini sağlayan vaka olması hasebiyle tarihe geçmiştir. Kantakuzenos kendisine yapılan yardımlar neticesinde Çimpe Kalesi'ni geçici bir üs olarak Osmanlı Beyliği'ne vermiş ve ardından 1354 yılında yaşanan deprem sonucunda Gelibolu fethedilmiştir.¹² Bu tarihten itibaren Osmanlı Beyliği yaklaşık altı yüz hâkimiyet sahası haline dönüşecek Balkanlarda yer alacak ve uygulayacağı politikalar ile kalıcı olacaktır.

Balkanlardaki Kalıcı Politikalar

Osmanlı, Balkanlara geçtiği andan itibaren intizamlı bir şekilde uygulamış olduğu politikalar ile bölgelerde yaşayan müslim ve gayrimüslimleri bir arada tutmayı başarmış, yüzyıllarca sürecek Türk hâkimiyetini tesis etmiştir. Fethedilen Balkan topraklarının benimsenen iskân siyaseti ile Türkleştirmesi amaçlanmış, uygulanan tımar sistemi ile ekonomik istikrarın sağlanması hedeflenmiştir. Ele geçirilen bölgelerde farklı dini unsurların bir arada tutulması, Türk-İslam kültürünün yaşatılması gayesiyle tekke ve zaviyeler inşa edilmiş, şeyh ve dervişler halkın maneviyatını güçlendirmek için büyük gayretler sarf etmiştir. Aşağıdaki bölümde, Balkanların asırlarca Osmanlı hâkimiyetinde kalmasında etkili olan iskân siyasetine, tımar sisteminin yapısına, manevi

fatihler olan şeyh ve dervişlere, tekke ve zaviyelere değineceğiz.

İskânlar

Osmanlı'nın Balkanlardaki fetih stratejisi belirli plan dâhilinde gerçekleştirilmiştir.¹³ Bu doğrultuda Via Egnatia olarak kabul edilen yol Sol Kol'u, Via Militaris olarak zikredilen yol Orta Kol'u, Kırım-Karadeniz Ticaret Yolu olarak görülen güzergâh da Sağ Kol'u teşkil etmiştir. Bu kol-lar vasıtasıyla fetih hareketleri gerçekleştirilmiş, Anadolu'dan getirilen Türkler ele geçirilen bölgelere iskân edilmiştir.¹⁴ Bu durumu örneklendirecek olursak, 1354 yılında Gelibolu'nun fethinin ardından Süleyman Paşa, Orhan Bey'e bölgenin iskân edilmesi ile alakalı şunları zikretmiştir: "Devletlû Sultanımün himmetiyle Rum-ili feth itmeğe sebep olundu. Küffârün gâyetde zebunluğu vardır. Ve bu tarafda feth olunan hisarlarda komağa çok âdem gerek. Lûtf idüb yarar yoldaş gönderiniz."¹⁵ Bu doğrultuda Karesi bölgesinden getirilen Osmanlı tebası Gelibolu bölgesine yerleştirilmiş ve bölgenin Türk-İslam kültürü doğrultusunda gelişiminin sağlanması amaçlanmıştır.¹⁶

Osmanlı'nın Balkan topraklarında fütuhata başladığı andan itibaren yerli halk üzerinde uygulamış olduğu istimalet¹⁷ politikası, bölgelerin fethedilip iskân edilmesini kolaylaştıran ana etken olarak karşımıza çıkar. Bu politika yoluyla, yerlin halkın can ve mal güvenliği ile inanç özür-lüğü tesis edilmiş, Anadolu'dan getirilen Türklerle kaynaşmaları kolaylaştırılmıştır. Bakıldığında Balkanlarda feodal yapının yerel halk üzerindeki baskısı, mevcut bölgelerdeki Hristi-yan halkın Osmanlı'yı kabullenmesini hızlandırmıştır. Ancak şunu da söylemek gerekir ki, gayrimüslimlerin Osmanlı vergilendirme sisteminde cizye adı altında yer alması, Balkanlarda Osmanlı'nın gayrimüslim halk üzerinde dini, sosyal ve siyasi baskı yapmamasını ortaya çıkardığı düşünülebilir.

Anadolu'da gerçekleşen yerleşimler ve iskânlar bölgelerin aşiret reisleri yönlendirmesi vasıtasıyla yapılırken, Balkanlarda yapılan iskânlar doğrudan doğruya devlet kontrolünde yapılmıştır. Anadolu'da yaşayan aşiret reisleri, büyük toprak

sahipleri gibi önemli siyasi, sosyal ve ekonomik mevkilerde yer alan beyler, Osmanlı merkezi sistemin güçlü kılınabilmesi ve Osmanlı'ya karşı bir tehdit unsuru oluşturabileceği düşüncesiyle Balkanların muhtelif yerlerine sürgün yoluyla iskân edildiklerini görürüz.¹⁸ Ayrıca Anadolu'da yaşayan başıbozuklar, isyankârlar ve tuz yasağına uymayanlar devlet kontrolünde Balkanlara iskân edilmişlerdir. 1390 yılında Saruhanlı Beyliği'nin Osmanlı topraklarında dâhil edilmesinin ardından var olan tuz yasağına uymayanların Filibe yöresine sürgün yoluyla yerleştirildikleri ve iskân edilenlerinin çoğunluğunu Yörüklerin oluşturduğu izah olunur.¹⁹ Ayrıca, Osmanlı fethettiği şehir ve kasabalarda iskân faaliyeti yürüttüğü gibi, ormanlık, çorak arazi, bataklık gibi yerleri de yaşanabilir hale getirerek Anadolu'dan gelen Türklerle şenlendirmeyi devletin iskân politikası olarak benimsemiştir.²⁰

Anadolu topraklarından Balkanların Türkleştirilmesiyle maksadıyla yapılan iskân hareketi ile sosyal ve ekonomik yaşamın dinamikleştirilmesinin yanında vakıf yoluyla da bölgeler şenlendirilmiştir. İnsanoğlu, bir yerde kalıcı olarak yaşamını sürdürmek istiyorsa o bölgede kendi kültürüne, dine, diline ve tarihine uygun faaliyetler yürütmek zorundadır. Bu doğrultuda Osmanlı, fethettiği bölgelere kendi kültürü doğrultusunda mektep, medrese, han, hamam, cami, çeşme, bedesten, çarşı gibi meskenler inşa etmiştir.²¹ Bu yerler vakıflar vasıtasıyla uzun yıllar boyunca yaşatılmış, ihtiyaç duyulan ilmi, dinî, sosyal ve ekonomik hizmetler gerçekleştirilmiştir.²² Osmanlı Beyliği'nin kuruluş safhasının ilk evrelerinden itibaren inşa ve imar yoluna başvurulmuştur. Orhan Bey döneminde İznik'in fethedilmesinin ardından bu bölgeye cami, medrese ve imaretin yapıldığı zikredilmiştir.²³

Her vakıf kendi içerisinde başarılı bir şekilde faaliyet yürütmek için idari ve mali olarak bir bütünlük teşkil etmiş ve bu şekilde hareket etmiştir. Bir vakfın görevli olduğu konu üzerinde başarı olması için bağımsız olması gerekmektedir. Bu doğrultuda da vakıflara devlet ve bölge amirleri tarafından müdahale edilmemiş, her türlü iş için de vakıf-

lar tarafından devlete veya amirlere danışılmamış, başvuruda bulunulmamıştır. Vakıflar idari ve mali konularda bağımsız hareket etmesinin dışında bölgelerin emniyeti konusunda da önem arz etmektedirler.²⁴

"Toprak ve reaya sultanıdır" düşüncesi doğrultusunda fethedilen topraklar miri arazi statüsünde yer almıştır. Daha sonra bu miri araziler Osmanlı'nın Balkanlardaki fetihlerinde önemli yer tutan akıncı beyleri başta olmak üzere temlik adı altında verilmiştir. Padişah'tan alınan temliknameler vasıtasıyla çocuklarına da geçirilebilen bu temlikler üzerine inşa edilen vakıflar yoluyla Osmanlı'nın sınır bölgeleri, stratejik yerlerinin ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmesinin yanında güvenlikleri de sağlanmıştır.²⁵

Tımar Sistemi

Tımar, Ömer Lütfi Barkan'ın tanımı ile; "Osmanlı İmparatorluğu'nda geçimlerini veya hizmetlerine ait masrafları karşılamak üzere bir kısım asker ve memurlara, muayyen bölgelerden kendi nam ve hesaplarına tahsili selahiyeti ile birlikte tahsis edilmiş olan vergi kaynaklarına ve bu arada bilhassa defter yazılarındaki senelik geliri 20.000 akçeye kadar olan askeri dirliklere verilen isimdir."²⁶ Osmanlı Beyliği'ndeki tımarın, Selçuklu döneminde var olan ikta ve Bizans döneminde yer alan pronoia sistemin tesiri ile ortaya çıktığı tartışma konusu olmuştur. Ancak Mehmet Fuad Köprülü, Osmanlı tımarı üzerine yapılan çalışmaların eksik bir şekilde yapıldığını ve Osmanlı'nın Selçuklu devrinde var olan ikta sisteminin tesiri altında var olduğunu ortaya koymuştur.²⁷

Tımar sisteminin Balkan coğrafyasında uygulanması Osmanlı açısından önemlidir. Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda fetih hareketlerini sürdürebilmesi ve Balkanlarda kalıcı olunabilmesi için gerekli olan yapıyı tımar sistemi ile ortaya çıkan sipahi ordusu sağlamıştır. Tımar sahiplerinin cebelü, kul ve nöker besleyip onları eğitmekle yükümlü olmaları bölgelerdeki askeri gücü arttırmış, tarımsal üretimin gerçekleşmesini kolaylaştırmış ve düzenli olarak vergiler

toplanmıştır.²⁸ Balkanlarda fethedilen topraklar pronoia adı verilen uygulamadan zaman kaybeden tımar sistemi içine dâhil edilmiş, gelir kaynaklarının yanında bölge halkı da kontrol altında tutulmuştur.²⁹ Ayrıca, Balkanlarda Bizans dönemi ile yükselen aristokrat sınıfının gücünden bunalan yerel halkın Osmanlı sistemi içine girmesi kolay olmuştur. Bu doğrultuda da voynuk, martolos, eflak, yamak gibi feodal beyler tımar sistemi içine alınmıştır.³⁰

Osmanlı'da I. Bayezid dönemi ile başlayan defter tutma usulü, tımar sisteminin uygulandığı yerlerde nüfusun ve gelir kaynaklarının belirlenmesini sağlayan tahrir defterlerini yaratmıştır.³¹ Toprak tasarrufu konusunda resmi belgeler olan tahrir defterleri, vergilerin hangi kaynaklardan geldiğinin yazılı olduğu mufassal defterleri ve gelirleri askeri sınıf içerisinde paylaştırılan icmal defterleri olmak üzere iki farklı türde tutulmuştur. Tutulan bu tahrirlerin sayısı şu şekilde yapılmıştır; Evvela bir emin ile ona yardımcı olacak bir kâtip belirlenir. Kadının da yardımıyla emin, sayım yapılacak bölgenin nüfusunu, ekili arazisini, bağ ve bahçesinin bilgisini toplar. Değerlendirmeye geçmeden önce, tımar sahiplerini bir araya toplayarak ellerinde bulunan resmi belgelerin onaylatılması istenir. Ardından köy köy gezilir ve önceki tutulan tahrir kayıtlarıyla karşılaştırmalar yapılır. Tımarlarda bulunan tüm yetişkinler defterlere kaydedilir ve sultana sunulur. Cizye ve avarız vergisine ait bilgiler kadı tarafından başka deftere kaydedilip o şekilde sultana arz edilir. Bölgelerdeki yerel uygulamalar da defterlere yazılır ve daha sonra defterlerin ilk sayfasına sancağın karnamesi olarak kaydedilir. Ayrıca eminler bölgelerdeki tımar sahiplerinin ve onların besledikleri cebelülerin miktarını da merkeze bildirirler.³²

Şeyh ve Dervişler ile Tesis Ettikleri Tekke-Zaviyeler

Tasavvuf kültürünün Osmanlı'nın devlet olarak var olmasında ve gelişiminde yeri büyüktür. Osmanlı Beyliği'nin Balkan topraklarında ilerlemesi ve Türk-İslam kültürü doğrultusunda kalıcı olarak bölgede varlığını sürdürmesi sadece savaş alanında kazanılan zaferlerle açıklanamaz. Bakıldığında Osmanlı Beyliği kuruluş

sürecinde topraklarında Türk-İslam dünyasından gelmiş her sınıf insanı barındırmaktadır. İran medreselerinden yetişen hocalar, Osmanlı'nın devlet teşkilatı olarak benimsediği İlhanlı ve Selçuklu bürokrasisinden kişiler, Balkanlarda sırasıyla en çok izlerine rastlanan Bektâşilik, Mevlevilik, Halvetilik gibi birçok tarıkata mensup derviş ve şeyhler bunlar arasında gösterilebilir.³³

Şeyh ve dervişlerin Anadolu'nun ve daha önemli Balkanların Türkleşip, İslamlaşmasındaki yerleri yadsınamaz. Osmanlı Devleti Balkanlarda fütuhata başlamadan evvel şeyh ve dervişler manevi olarak bölgeleri fethetmişlerdir. Sarı Saltık ve beraberindeki müritleri Balkanların manevi fetihlerinin öncüleridir. Varlığı konusunda tarihçiler arasında ihtilaflar bulunsa da³⁴, Sarı Saltık Dobruca bölgesinde ve çevresinde faaliyet göstermiş, sadece Müslümanlar tarafından değil, gayrimüslim unsurlar tarafından da sevilen bir şahsiyet olmuştur.³⁵ Şunu da dile getirmek gerekir ki, Dobruca bölgesinde Sarı Saltık öncesi Türk ve İslam unsurunun varlığı, bu bölgedeki manevi fütuhatin daha kolay yapılmasını sağlamıştır.

Horasan Erenleri, Abdalan-ı Rum, ehl-i beyt, İslam azizleri gibi farklı isimlerde de nitelendirilen şeyh ve dervişler, Anadolu ve Balkan topraklarında Gaziyan-ı Rum adı altında yer alan gaziler ve alperenlerle birlikte fetih hareketlerinde bulunmuşlar, boş toprakları ekip biçerek şenlendirmişlerdir.³⁶ Osmanlı Devleti de bölgelerin manevi yollardan fethinde öncü olan bu şahıslara bir takım muafiyetler sağlamış, arazi ve topraklar tahsis etmiştir.³⁷ Tahsis edilen bu topraklar üzerinde dönemin dini, içtimai, kültürel merkezlerine haline dönüşecek olan tekke ve zaviyeler inşa edilmiştir.³⁸

Güzel sesin, güzel sözün ve güzel yazının yeri olarak nitelendirilen tekke ve zaviyeler, bölgelerin Türk-İslam kültürü ile yoğrulmasında etkili olmuştur. Osmanlı'da tekke ve zaviyeler hususunda iki farklı yönetim mevcuttur. Bunlar, Selçuklu ve beyliklerden kalan tekke ve zaviyeleri muhafaza etmek ile gayrimüslimlerden alınan topraklar üzerinde tekke ve zaviye inşa etmektir.³⁹ Balkanlara kültür nüfuzunun sağlanabilmesi maksadıyla tesis edilen bu kurumlar, stratejik yerlerde, yol kenarlarında, şehir dışlarında tesis edilmiş, din farkı gözetmeksizin ücretsiz olarak barınma ve konaklama imkânı sunmuş,

eğitim ve kültür hayatının gelişiminde etkili olmuştur.⁴⁰

Medreselerin olmadığı yerlerde eğitim boşluğunu dolduran zaviyelerde, halkın anlayabileceği düzeyde bir eğitim verilmiştir. Her zaviyenin kendisine ait tefsir, fıkıh, lügat, gramer, tarih, vaaz, tasavvufi konuları içeren kitapların bulunduğu kütüphanesi vardır. Ayrıca bu kütüphanelerde sadece basit dilde yazılmış eserler yer almamış, klasik türde edebi eserler de bulunmuştur. Yoğun Farsça ve Arapça eğitimin verildiği medreselerde öğrenim görmeyen dervişlerin ders verdiği bu kurumlarda, Türk dilinin ağırlıklı olarak kullanılmasına ve yaygınlaşmasına önem verilmiştir. Tekke ve zaviyeler manzume gibi sözlü kültürün nesilden nesile aktarılmasının yanında, yazılı eserlerinden de uzun yıllar boyunca yaşatıldığı yerlerdir.⁴¹

Mısır, Suriye, İran, Orta Asya, Endülüs gibi farklı kültürlerin sentezlendiği, dönemlerinin en etkili iletişim merkezleri olan tekke ve zaviyeler⁴², aynı zamanda okçuluk ve güreş gibi faaliyetlerin yapıldığı spor merkezleri olmuş, tasavvuf musikisi ile ruhi anlamda rahatsız olanların tedavi edildiği hastane görevi görmüşlerdir.⁴³ Bölgedeki asayişin, birlik ve beraberliğin sürdürülmesini amaçlayan ve belirli muafiyetler verilerek vakıflar tarafından desteklenen bu tesislerde sadece Müslümanlar yer almamış, "Abdullah oğlu" adıyla gayrimüslim unsurlar da bulunmuştur. Ayrıca Bacıyan-ı Rum olarak isimlendirilen kadın dervişlerin de tekke ve zaviyelerde yer aldıkları görülmüştür.⁴⁴

Sonuç

Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu coğrafya, Balkan topraklarına genişlemeyi elzem kılmıştır. Osmanlı, Balkan topraklarına geçtiği andan itibaren bölge üzerinde benimsemiş olduğu strateji dâhilinde hâkimiyetini asırlarca sürdürmüştür. Balkanlar tarihte savaşlar, karışıklıklar, mücadeleler ile hatırlanır. Ancak Osmanlı'nın uygulamış olduğu politikalar vasıtasıyla, belirli bir dönem dahi olsa, bölge üzerinde Osmanlı Barışı'nın hüküm sürdüğü inkâr edilemez. Osmanlı Beyliği'nin Balkanlarda fetih hareketlerinde bulunabilmesi, sınır komşusu olduğu Bizans Devleti, Sırp krallığı ve Bulgar devletinin gücü ile doğru orantılıdır. Bakıldığında Osmanlı'nın kuruluşu ve Balkanlardaki gelişimi, Bizans Devleti'nin çöküş devrine denk gelmektedir. Ayrıca Bulgar Devleti, II. Ivan Asen'in ölümü ile Balkanlardaki gücü giderek kaybetmiş, Sırp krallığı ise 1355 yılında Stefan Dušan'ın ölümü sonucunda giderek gerilemiştir.

Askeri fetihler, Balkanların ele geçirilmesinde ne kadar önemli ise, şeyh ve dervişlerin bölge halkları üzerindeki manevi nüfuzu, benimsemenin istimalet politikası ile yerel halkın Osmanlı tarafına çekilmesi, Anadolu'dan getirilen Türklerin fethedilen yerlere iskân edilmesi, eğitim ve kültür, din, dil ve tarihin devamını sağlayacak ve günümüzde de Balkanların birçok bölgesinde varlıklarını gördüğümüz tekke ve zaviyelerin, han, hamam, medrese, bedesten gibi yerlerin ve tımar sisteminin de o kadar ehemmiyeti vardır.

İnşa edilen mimari eserler, toprağa atılmış imzalar. Osmanlı Devleti, Balkanlarda fethettiği hemen hemen her bölgeye bir imzasını bırakmıştır. Bulgaristan'da 3339, Yunanistan'da 3771, Kosova, Sırbistan, Makedonya, Bosna-Hersek'i içine alan eski Yugoslavya'da 6616, Romanya'da 234, Arnavutluk'ta 1015 olmak üzere Balkanlarda 15 bini aşan Türk-İslam eseri inşa edilmiştir. Ancak bunların günümüzde ne kadarının kendi işlevini gördüğü muammadır. Devletlerin politikaları gereği bu eserlerin bazıları kiliseye, tiyatroya, müzeye çevrilmiş, bazıları da zamana direnemeyecek yıkılmıştır.

Dipnotlar

1. Halil İnalıcık, "Türkler ve Balkanlar", Bal-Tam Türklük Bilgisi 3, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Prizren 2005, ss. 20-21. Ayrıca Karadeniz'in kuzeyinde yer alan topluluklar ile alakalı bkz. Akdes Nimet Kurat, IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri, Murat Kitabevi, Ankara 1972.
2. Ayşe Kayapınar, "Tuna Bulgar Devleti", Türkler, C. 2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 631.
3. Yazıcızade Ali, Selçuk-name İndeksli Tıpkıbasım, haz. Abdullah Bakır, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 375; Halil İnalıcık, "Dobruca", İslam Ansiklopedisi, C. 3, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1978, ss. 632; İbrahim Etem Çakır, "Sarı Saltık Baba'nın Diyarı XVIII. Yüzyılın Ortalarında Babadağ Kazası", Yeni Türkiye, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı II, s. 67, Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi, Ankara 2015, ss. 1747-1748; Elizabeth Zachariadou, "İl. İzzeddin Keykavus'un Veroi'daki Hristiyan Torunları", çev. Şahin Kılıç, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Ankara 2007, ss. 245; Ahmet Yaşar Ocak, Sarı Saltık, Popüler İslam'ın Balkanlardaki Destanı Öncüsü, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2002, ss. 18-31; Baron Hammer, Büyük Osmanlı Tarihi, yay. haz. Mümin Çevik, Milliyet Yayınları, C. 1, İstanbul 2010, ss. 70-71; Halil İnalıcık, Türkler..., ss. 21.
4. Kemal Yüce, "Sarı Saltık İnançının Yayılma Sahaları", Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu Bildiriler, Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını, Edirne 2014, ss. 140.
5. Abdurrahman Güzel, "Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi ve Sarı Saltuk", Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu Bildiriler, Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını, Edirne 2014, ss. 19-

6. Ahmet Yaşar Ocak, "Sarı Saltık'a Halledilmemiş Problemler, Eski ve Yeni Sorular, Yeni Bir Kaynak", *Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltık Gazi Sempozyumu Bildiriler, Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını*, Edirne 2014, ss. 41-48.
7. Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015, ss. 477; Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınevi, C. 1, İstanbul 2009, ss. 175-183; Feridun Emecen, "Umur Bey", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1991, ss. 156-158; Erdoğan Merçil, "Aydinoğulları", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1991, ss. 240; Zerrin Günel Öden, "Aydinoğulları Beyliği", *Türkler*, C. 6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 1385-1386; Baron Hammer, a.g.e., ss. 73-76. Ayrıca bkz. Mehmet Ersan, Mehmet Şeker, Cüneyt Kanat, *Aydinoğulları Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013.
8. Halil İnalıcık, *Devlet-i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I, Klasik Dönem (1302-1606): Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul 2009, ss. 19.
9. Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler", *İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 15, S. 1-4, İstanbul 1953-1954, ss. 211; Halil İnalıcık, *Türkler...*, ss. 21.
10. Melek Delilbaşı, "Osmanlı-Bizans İlişkileri", *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 224-227; Georg Ostrogorsky, a.g.e., ss. 441-445.
11. Mehmet İnbaşı, "Balkanlarda Osmanlı Hâkimiyeti ve İskân Siyaseti", *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 280-282; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ, Neşri Tarihi*, C. 1, yay. haz. Faik Reşit Unat, Mehmed A. Köymen, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara 2014, ss. 167; Nicolae Jorga, a.g.e., ss. 187; Halil İnalıcık, a.g.e., ss. 50. Evrenos Bey hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ayşegül Çalı, *Gazi Evrenos Bey*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı Basılmış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Melek Delilbaşı, Ankara 2011. Süleyman Paşa'nın Balkanlardaki faaliyetleri ile alakalı bkz. Feridun Emecen, "Süleyman Paşa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 38, İstanbul 1988, ss. 94-96; Şehabeddin Tekindağ, "Süleyman Paşa", *İslam Ansiklopedisi*, C. 11, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1979, ss. 190-194.
12. Halil İnalıcık, "Rumeli", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1991, ss. 232; Hüdaî Şentürk, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrinde Rume'li'de Uyguladığı İskân Siyaseti ve Neticeleri", *Belleten*, C. LVII, S. 218, Ankara 1993, ss. 90-91; Nicolaos Nicoloudes, "Bir Tarihi Olayın Açıklanması ile İlgili Sorunlar: Gelibolu'nun Fethi ve Laonikos Chalkokondyles", çev. Ferhan Kırıldökme Mollaoğlu, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 27, S. 44, Ankara 2008, ss. 206; Georg Ostrogorsky, a.g.e., ss. 487; Mehmet İnbaşı, a.g.m., ss. 281; Halil İnalıcık, *Türkler...*, ss. 22; Halil İnalıcık, a.g.e., ss. 51; Baron Hammer, a.g.e., ss. 81.
13. Tedrici siyaset olarak dillendirilen bu strateji doğrultusunda Balkanlardaki devletler öncelikli olarak siyasi himaye altına alınmakta (vasallık) ardından yerel hanedanlar bölgelerden tasfiye edilerek tam bir egemenlik kurulmaktadır. Halil İnalıcık, "Osmanlı Fethi Yöntemleri", *Cogito Dergisi (Osmanlılar Özel Sayısı)*, S. 19, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, ss. 115; Hüdaî Şentürk, a.g.m., ss. 94.
14. Sağ kol, Tekirdağ üzerinden teşkilandırılmıştır. Orta Kol, Malkara, Hayrabolu ve Vize doğrultusunda faaliyet yürütmüştür. Sol kol ise İpsala, Gümülcine, Edirne istikametindedir. Ayşegül Kılıç, "Erken Osmanlı Döneminde Sol Kolda Uygulanan Fethi Stratejisi", *On Dördüncü Askeri Tarih Kongresi Bildirileri I, Genel Kurmay Basımevi*, Ankara 2014, ss. 89; Halime Doğru, "Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de İskân Siyaseti ve Sağ Kolun İskânı", *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 303; Halil İnalıcık, *Rumeli...*, ss. 233; Mehmet İnbaşı, a.g.m., s. Ayrıca bkz. Sol Kol; Osmanlı Egemenliği'nde Via Egnatia (1300-1699), ed. Elizabeth Zachariadou, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, İstanbul 1999.
15. Derviş Ahmed Aşıkı, *Aşıkpaşazade Tarihi*, haz. Ayşenur Kala, Kamer Yayınları, İstanbul 2015, s. 102; Mehmed Neşri, a.g.e., ss. 181; Hüdaî Şentürk, a.g.m., ss. 92.
16. Hüdaî Şentürk, a.g.m., ss. 92.
17. Balkanlarda fethedilen bölgelerde kalıcılığı sağlamak ve yapılan fetihlerin gayrimüslim unsurlar tarafından kabul görmesi amacıyla gerçekleştirilen uzlaşmacı siyasettir. Kelime anlamı ise gönül çekme, teselli etme ve avutmadır. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, Aydın Kitabevi, Ankara 2007, ss. 460.
18. Ömer Lütfi Barkan, a.g.m., ss. 213-214; Hüdaî Şentürk, a.g.m., ss. 98-100.
19. Derviş Ahmed Aşıkı, a.g.e., ss. 141.
20. Hüdaî Şentürk, a.g.m., ss. 107.
21. Bahaeddin Yediyıldız, "Türk Hayrat Sistemi ve Balkan Şehirleri", *Balkanlarda İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyumu Tebliği*, Sofya 21-23 Nisan 2000, ss. 97.
22. Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: Vakıfların Bir İskân Kolonizasyonu Metodu Olarak Kullanılmasında Diğer Şekiller", *Vakıflar Dergisi*, S. II, Ankara 1942, s. 354; Bahaeddin Yediyıldız, "Sosyal Teşkilatlar Bütünlüğü Olarak Osmanlı Vakıf Külli-yeleri", *Türk Kültürü*, Yıl: XIX, S. 219, 1980-1981, s. 264; Bahaeddin Yediyıldız, "Osmanlı Döneminde Türk Vakıfları ya da Türk Hayrat Sistemi", *Türkler*, C. 5, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 17-19.
23. "İznik'i feth idiler, içinde bir ulu kilisayi cuma mescidi idüb ve bir manastırı medrese kılıb Yini-Şehir kapusun çıkduk yirde bir imaret yapıb, Hacı Hasan dirlerdi, bir kişi varidi, Orhan Gazi'nün kayınatası Edebalı'nün müridlerinden idi", Mehmed Neşri, a.g.e., ss. 163.
24. Ömer Lütfi Barkan, a.g.m., ss. 357-359.
25. Ayşegül Kılıç, "Guzat Vakıflarına Bir Örnek: Gümülcine'de Gazi Evrenos Bey Vakfı", *Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul 2012, ss. 260.
26. Ömer Lütfi Barkan, "Tımar", *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 12, İstanbul 1979, ss. 286.
27. Mehmet Fuad Köprülü, *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri*, Alfa Tarih, İstanbul 2014, ss. 85-114.
28. Şevket Pamuk, *Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, s. 43; Halil İnalıcık, *Osmanlı Fethi...*, ss. 126.
29. Fatma Acun, "Klasik Dönem Eyalet İdare Tarzı Olarak Tımar Sistemi ve Uygulaması", *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 901.
30. Osmanlı'nın uzlaşmacı siyaseti gereği Müslüman tımar sahiplerinin yanında gayrimüslim tımar sahiplerinin de olduğu gözlemlenir. Bunlar, Osmanlı'nın Balkanlardaki varlığından önce bölgede yer alan yerel askeri zümrelerdir. Şunu da belirtelim ki, Osmanlı'da bir gayrimüslimin tımarı sahip olması için, askeri kökenli olması ve sultana tabiiyetini göstermesi gerekir. Bu yerel askeri zümreler, tımarlarını eski statüleriyle aynı oranda almışlardır. Halil İnalıcık, *Osmanlı Fethi...*, ss. 122-123; Halime Doğru, a.g.m., ss. 304; Hüdaî Şentürk, a.g.m., ss. 107. Ayrıca Voy-nuk hakkında bkz. Yavuz Ercan, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bulgarlar ve Voynuklar*, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara 1989, Martolos hakkında bkz. Robert Anhegger, "Martolos", *İslam Ansiklopedisi*, C. 7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, ss. 341-344.
31. 1431-1432 Arnavid defteri ulaşılabilen en eski tahrir defteridir. Ancak Orhan Gazi döneminde Osmanlı topraklarına dâhil edilen Karesi ile alakalı bir tahrir olduğu zikredilir. Fakat Halil İnalıcık, bunun tek başına bir şeyi iddia etmek için yeterli olmadığını söylese de ulaşılabilen ilk tahrir defterinden, iki yüzyıl sonra gelişmiş Türkçe kelimelere rastlanması, I. Bayezid döneminden önce de tahrir defterinin var olduğunu belirtisi olarak görülebilir. Halil İnalıcık, *Osmanlı Fethi...*, ss. 119; Ayrıca bkz. Halil İnalıcık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-ı Arnavid*, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara 1987.
32. Halil İnalıcık, a.g.m., ss. 120-121.
33. Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kolonizatör Türk Dervişleri", *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 135.
34. Ahmet Yaşar Ocak, a.g.e., ss. 28-30.
35. Metin İzeti, "Balkanlarda İslam'ın Yapıcı ve Evrensel Paradigması ve Osmanlı Döneminden Günümüze İrfan Ocakları: Tekkeler ve Tarikatlar", *Balkanlarda İslam Miadı Dolmayan Umut*, ed. Muhammet Savaş Kafkaslı, TİKA, Ankara 2016, ss. 203.
36. Ahmet Yaşar Ocak, "Bazı Menakıbnamelere Göre XIII-XV. Yüzyıllardaki İhtidarlarda Heterodoks Şeyh ve Dervişlerin Rolü", *Osmanlı Araştırmaları*, S. 2, İstanbul 1981, ss. 37.
37. Ömer Lütfi Barkan, a.g.m., ss. 142.
38. Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeleri", *Vakıflar Dergisi*, S. II, Ankara 1942, ss. 295.
39. Nedim Bakırcı, Hüseyin Kürşat Türkan, "Tekke ve Zaviyelerin Balkanlardaki Rolü ve Önemi", *TÜRK; Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Y. 1, S. 1, 2013, ss. 149; Ömer Lütfi Barkan, a.g.m., ss. 142.
40. Saim Savaş, "Zaviyelerin Türk Kültürünün Gelişmesindeki Rolü", *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, ss. 72.
41. Saim Savaş, a.g.m., ss. 74.
42. Saim Savaş, a.g.m., ss. 76.
43. Nedim Bakırcı, a.g.m., ss. 158.
44. Ömer Lütfi Barkan, a.g.m., s. 149-150; Metin İzeti, a.g.m., ss. 201.

ELVNN ELVNN

Saç Tasarım ve Güzellik Salonu

Yenilenen Yüzümüz ve Kadromuzla Tanışmaya Bekliyoruz...

Karaman Mah. Kerem Cd. Orken Sitesi A/Blok No.15/A
Nilüfer / BURSA (Durak Muhallebici Çaprazında)

0532 478 92 10

MEVLEVÎLİĞİN BALKAN MÜSLÜMANLARI EDEBİYATINA ETKİSİ

GÜLÇİN BALAT

Afganistan'ın kuzeyine yer alan Belh şehrinde 6 Rebiülevvel 604/30 Eylül 1207 tarihinde doğan Mevlânâ Celâleddin-î Rûmî, Türk-İslâm dünyasının en önemli mutasavvıflarındandır. Mevlânâ'nın sahip olduğu tasavvuf düşüncesi ve şiarı kendisi dışındaki birçok bölgeyi ve şahsiyeti etkilemiştir. Öyle ki Mevlânâ'nın vefatından sonra da onun tasavvufu algılayış ve yaşayış biçimini devam ettirmek için bazı oluşumlar meydana gelmiştir. Bu oluşumlardan olan Mevlevîlik, "Mevlânâ (1207-1273)'nın tasavvufi anlayışını esas alarak oğlu Sultan Veled tarafından kurulmuş bir tarikattir."

Mevlevîlik tarikatı başta Anadolu olmak üzere çeşitli bölgelerde de mevcudiyet göstermiş ancak her bölgede kalıcı bir varlık sağlayamamıştır. Mevlânâ'nın sahip olduğu dünya görüşü ve insan sevgisi dünya çapında bir kitleye yayıldığı için Mevlevîlik de kendine çok çeşitli yayılım alanları bulmuştur. Mevlânâ, yalnızca Anadolu'da değil Balkanlar'da, Asya'da, Afrika'da, Arap Yarımadası'ndaki insanları da yüzyıllarca aydınlatan ve bugün ise Amerika, Avustralya dahil bütün dünyayı aydınlatmaya devam eden bir olgun insan yetiştirme yolu olmuştur. Mevlevîlik, Türk -İslâm coğrafyasının önemli bir kolu olan Balkan yarımadasında da kendine yer edinmiş ancak tarihsel süreç içinde siyasi ve dini sebeplerden dolayı başta mimari alanında daha sonra düşünce alanında etkinliğini kaybetmiştir. Örneğin, Makedonya'nın başkenti Üsküp'te birçok Mevlevîhane açılmış ancak günümüze kadar gelememiştir. "Üsküp Mevlevî Tekkesi, Çayır semtinde bulunuyordu. 1955 yılında yıkılmıştır." "Makedonya'da Mevlevîliğin

varlığı hakkında bilgiler Fransız seyyahı Raoul de Malherbe tarafından verilmekte. Bu seyyah Makedonya'yı 1843 yılının mart ayında ziyaret etmiş. Makedonya'da Mevlevîlik İkinci Dünya Savaşı'na kadar faal idi."

Balkan yarımadasında başta Makedonya olmak üzere Kosova, Yunanistan, Romanya ve özellikle Bosna Hersek'te Mevlevî tarikatları kurulmuş ve Mevlevî şairler yetişmiştir. Yetişen Mevlevî şairler, Mevlânâ ve Mevlevîliğin etkisiyle Klasik Türk Edebiyatı bünyesinde ayrı bir yere sahip olmuştur. Klasik Türk edebiyatını hem içerik hem de şekil bakımından etkilemişlerdir. Bu etkileşim sonucunda, "Klasik Türk edebiyatının aşk, sevgili, aşık ve gönül gibi konularından etkilenen Mevlevî edebiyatı, uzun asırlar boyunca teşekkür etmiş olan ney, semâ, külâh gibi Mevlevîlik terimlerinin de eklenmesiyle zengin bir muhtevaya kavuşmuştur." Mevlevî dergâhlarında şeyh olan kişiler hem tasavvufi erkânı bilmek hem de iyi bir şair olmak zorunda idiler. Bu bakımdan her bir Mevlevîhane bir Mevlevî şair demektir. "Mevlevîlikte postnişinler(şeyhler) ve görev yapanlar dedeler, aynı zamanda iyi birer şair, musiki adamı veya bir sanat dalında ustalaşmış dervişlerdi." (Galata Mevlevîhânesi). Bu bilgiden hareketle Mevlevîliğin Balkanlardaki simâsı hakkında yorum yapmak yerinde olacaktır.

Mevlevîlik ve Balkan Müslümanları Edebiyatı

Mevlânâ Celâleddin-î Rûmî'nin tasavvuf düşüncesinin muhtevasından hareketle teşekkür eden Mevlevî edebiyatı, Klasik Türk Edebiyatının İstanbul'daki etki alanının

yayı sıra Balkanlardaki etki alanında da önemli unsurdur. Öyle ki "Divan edebiyatı gerek biçim gerekse içerik açısından Mevlana'nın eserlerinden inanç ve düşüncelerinden faydalanmıştır. divan şiiri Mevlana'dan ve Mesnevi inanç kültüründen etkilenmiştir." (Gökalp, 2009, s. 27).

Osmanlı Devleti ile tarihsel bağlarının yanı sıra kültürel ve edebî ilişkileri de oldukça kuvvetlidir. Bu bilgiye dayanarak Balkanlarda da Klasik Türk Edebiyatı'nın etki alanının olduğunu söylemek mümkündür. Mevlânâ'nın Türk-İslâm inancının önemli bir mutasavvıfı olması bu etki alanını daha da sağlamlaştırmıştır. Bu hususa göre Mevlevîliği Balkanlarda Mevlânâ'nın şahsiyeti üzerinden yorumlamak daha yerinde olacaktır.

Mevlevîlik Balkan Müslümanları edebiyatı iki ana kol şeklinde etkilemiştir. İncelediğimiz metinlerden hareketle Mevlevîlik etkisini 1) Klasik Dönemde Mevlevîlik- Mevlânâ etkisi ve 2) Çağdaş dönemde Mevlânâ etkisi olarak ele alıp açıklamak daha anlaşılır olacaktır.

Klasik Dönemde Mevlevîlik ve Mevlânâ Etkisi

Mevlevîliğin teşekkür tarihi göz önünde bulundurulduğunda Klasik Türk edebiyatını etkilemesi olağan bir durumdur. Bu dönemde Mevlevîlik, Balkan Müslümanları edebiyatını içerik, yapı ve tür bakımından etkilemiştir. Osmanlı Devleti döneminde İstanbul ve Anadolu merkezli yaşanan kültürel etkileşim Balkanlardaki Klasik Türk edebiyatını da etkisi altına almış ve Anadolu'dan giden mutasavvıf ve dervişler kanalıyla Mevlevî edebiyatı

teşekkül etmiştir. Klasik dönem dediğimiz Mevlî edebiyatını 14.yy'dan başlatıp Mevlî tekkelerinin kapatılmasına kadarki döneme getirmek mümkündür. Bu edebiyatın muhtevasına bakıldığında Mevlânâ'nın tasavvufî görüşleri, sevgisi, hoşgörüsü üzerinden bir muhteva oluşturulduğu görülür. Klasik dönemdeki muhtevaya dikkat çekildiğinde Mevlevîliğe has bir terminoloji yer aldığı görülür.

Bu dönemde Balkan coğrafyasında birçok Mevlî şair yetişmiştir. Esrar Dede'nin Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîye adlı eserine göre Balkan coğrafyasında yetişen ve Mevlî edebiyatına katkıda bulunan kişiler şöyledir:

1. Makedonya

- a) Üsküb: Şem'i Dede
- b) Manastır: Hâfız Manastırî
- c) Üştüp(Rumilili): Tâlibî Dede
- ç) Debre(Rumilili): Vecdî Dede

2. Arnavutluk

- a) Elbasan Köyü (Rumilinde): Derviş Osman Sîneçak
- b) Naim Fraşeri

3. Bosna Hersek

Bosna

- a) Derviş Habîbî
- b) Derviş Katîbî
- c) Derviş Mezâkî
- Saraybosna- Mostar
- a) Tevekkülî Dede
- b) Nazmî Dede
- c) Bosnalı Sabit
- d) Ahmed Sudi Bosnevî
- e) Fevzi Mostari
- f) Mehmed Meyli Gurani
- g) Mehmed Fadil Paşa Şerifoviç
- h) Derviş Nutkî

4. Selanik

- a) Hâzret-i Ahmet Dede
- b) Selanikli Akif

5. Gelibolu

- a) Hâzret-i Agazâde Muhammed Dede

6. Edirne

Hâzret-i Enis Receb Dede

Enisî Mustafa Dede

Derviş Munis

Neşati Dede

7. Siroz(Rumili)

- a) Rahmetu'llah Derviş Adnî dede

8) Sırbistan

- a) Sa'ida Dede

- 9) Kosova

- a) Derviş Azmî

Yukarıda adını saydığımız Mevlî şairlere bakıldığında özellikle Bosna Hersek'te Mevlevîliğinin oldukça nüfuzunun olduğu dikkati çeker. Tarihî bakımdan oldukça zengin olan Bosna Hersek'te günümüzde de Mevlevîliğin zaman zaman anıldığı bilinmektedir. Mevlevîlik temel eseri olan Mesnevi şekil olarak Balkanlardaki Müslümanları da etkilenmiş ve bunun yanında Mevlânâ'yı öven Mevlânâ Methiyeleri edebiyatı ortaya çıkmıştır. Bu edebiyatta özellikle Balkan coğrafyasından Selanikli Akif öne çıkmıştır. Kendisi Mevlânâ'ya karşı hayranlığını şu beyitlerle dile getirmiştir.

"Ey âşinâ-yı dil-i bende-gân Mevlânâ

Vey 'âciz'ane 'inayet- resân Mevlânâ

Be- gâye mücrim ü muhtâc rahm u şefkatinem

Her ân ve her dem ve her bir zâman Mevlânâ"(Gökalp, 2009, s. 321)

Diğer bir Mevlî şair olan Bosnalı Sabit ise Mevlevîliği beyitlerinde şöyle işlemiştir.

"Olmak istersen eger feyz-âşinâ-yı Mevlî

Dâimâ olmak gereksin hâk-i pâ-yı Mevlî

Na't-ı Mevlânâ ile ratbÜ'l-lisan ol dâ'imâ

Olmak istersen eger feyz-âşinâ-yı

Mevlevî" (Gökalp, 2009, s. 289)

Klasik dönemde Mevlânâ etkisinden bahsederken elbette ki Mesnevi'den bahsetmeden geçemeyiz. Balkan coğrafyasında birçok Mesnevi tercümesi yapılmış ve Mesnevi dersleri verilmiştir.

Balkan sahasında Mevlânâ ve Mevlevîlik etkisinde kalan bir diğer kişi ise Arnavut Naim Fraşeri'dir. Şemseddin Sami'nin kardeşi olan Fraşeri özellikle Mesnevi'nin ilk sekiz beytindeki ney metaforundan çok etkilenmiş ve ona nazariye yazmıştır. " Arnavutluk'taki Mevlevîler Osmanlı'nın son döneminden itibaren daha çok Üsküb Mevlevî Zaviyesi'ne doğru kaymaya başlamışlar ve XX.a.sırda artık Arnavutluk'u ziyaret eden araştırmacı ve seyyahlar Mevlevîlerin mevcudiyetinden bahsetmemektedir." (İzeti, 2013, s.161)

Fraşeri'deki Mevlânâ etkisini daha iyi ayırt edebilmek amacıyla iki eserin de giriş kısmını vermek yerinde olacaktır.

Naim Fraşeri'deki ney betimlenişi:

"Pa degio fyellin ç'thote- Kavalın sesi ni dinle bak ne diyor

Tregon mergimet e shkreta- Gurbetin viranlığını anlatıyor

Qahet nha zeza bote- Kara dünyadan şikayet ediyor

Me fjale te vertete- hakikat dolu sözler söylüyor

Qe kur me kane ndre- Dost ve arkadaşan

Nga shoke nga miqesia- Ayırdıkları günden beri

Gra e bura kane qare- Erkek kadın ağladı

Nga ngasherimet e mija- Benim acı feyatlarımdan" (İzeti, 2013, s. 161)

Mevlânâ'daki ney betimlenişi:

"Bişnev ez-ney cün şikâyet mî koned / ez-cüdâyihâ hikâyet mî koned

(Şikâyet ettiği zaman neyi dinle, belki şikâyet etmiyor, ayrılıkları anlatıyor.)

*"K'ez neyistân tâ merâ bobrîde end /
v'ez nefîrem merd ü zen nâlîde end*

*(Beni kamışlıktan kestiklerinden beri,
erkek kadın herkes feryadımdan inle-
di.)*

*"Sîne hâhem şerha şerha ez-firâk / tâ
be-gûyem şerh-i derd-i iştiyâk*

*(Aşk derdini açabileceğim, ayrılıktan
parçalanmış bir gönül isterim)*

*"Her kesî kû dûr mând ez-asl-ı hîş /
bâz cûyed rûzgâr-ı vasl-ı hîş*

*(Aslından, vatanından uzak düşen
herkes, tekrar kavuşacağı zamanı
bekler.)*

*"Men be-her cem'iyetî nâlân şodem
/ cûft-i bed-hâlân u hoş-hâlân şodem*

*(Ben her toplulukta inleyip, iyilere de
eş oldum kötülere de.)*

*"Her kesî ez-zann-ı hod şod yâr-ı men
/ ez derûn-ı men ne-cüst esrâr-ı men*

*(Herkes, kendince dostum olduğunu
sandı ancak, içimdeki sırları, hiç)*

*"Sırr-ı men ez-nâle-i men dûr nîst / lik
çeşm ü gûş-râ ân nûr nîst*

*(Benim sırrım, feryadımdan uzak de-
ğil, lakin duyacak kulak ve görececek
göz yoktur.)*

*"Ten zi-cân u cân zi-ten mestûr nîst /
lik kes-râ dîd-i cân destûr nîst*

*(Beden cana, cân da bedene örtülü
değildir ama herkes, canı görmeye
mezun değildir.)*

Örneklerde de görülüyor ki Mesnevi etkisi hem içerik hem de şekil alanında vardır.

Çağdaş Dönemde Mevlânâ Etkisi

Çağdaş dönemde Mevlânâ tasavvurunu açıklamak için şöyle bir örnekle giriş yapmak yerinde olacaktır. Üsküp'te doğan Yahya Kemal ile Ahmet Hamdi Tanpınar bir gün sohbet ederler ve Tanpınar, Yahya Kemal'a sorar:

"Üstat biz Viyana'ya kadar nasıl gittik?"

Yahya Kemal: Pilav yiyerek ve Mesnevi okuyarak"

Mevlânâ ve Mesnevi ilişkisinin Balkanlarda ve Anadolu'da ne kadar önemli olduğunu ve yaşam şekli haline getirildiğini anlatması ba-

kimından önemli bir örnektir.

Çağdaş dönemde Mevlânâ etkisi dediğimizde artık Mevlevîliğin etkisinin günümüze yaklaştıkça etkisini yitirdiğini anlıyoruz. Özellikle Balkanlarda Yugoslavya Federal Cumhuriyeti dönemi ve sonrasında yılları (1945 ve sonrası) kapsayan bu dönemde Makedonya ve Kosova'da Mevlânâ şahsiyetinin Türk-İslâm kültürünün bir temsilcisi olduğu özellikle şiir alanında göze çarpmaktadır. "Yugoslavya Türk Halkı Edebiyatı'nda Mevlânâ Celâleddin Rûmî'ye olan sevgi ve hayranlık, birçok şair tarafından ele alınmıştır. Öncelikle Avni Engüllü, İlhami Emin, Hasan Mercan, Agim Rifat Yeşeren ve Zeynel Bekaş, onun hakkında en çok yazanlardır.

Makedonya'da çağdaş Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Avni Engüllü ve İlhami Emin, Hasan Mercan ve Agim Rifat Yeşeren, Mevlânâ'yı şiirlerinde şu şekilde işlemişlerdir.

Avni Engüllü: Dize Dize Mevlânâ'yı Söylemek

Neyzen

Çalar çalar durmadan

Mevlânayı

Kudümzen

Vura vura kudüme yayar

Mevlânayı

Semazen

Döner de nice döner

Mevlânayı

Naathan

Okur da okur

Mevlânayı

Dostluklara hazır olan yürekler

Aşka gelmiş halleriyle

Bir ağızdan

Der der biri

Mevlâna

Mevlâna

Ya Mevlâna

Dört bucaktan

Gelen her ses

Dersin soluk

Yeşillere bürünerek

Kanatlanır uçar gider

Mevlânamsı düşünceye

Ulaşmaktır tek dileği

Yürek

Ağız dil midir

Göz kulak eller midir

Yinimizde kemik kaslar

Nice nice sinir teli

Bir ağızdan

Der her biri

Mevlâna

Mevlâna

Ya Mevlâna

Mevlâna büyüklüğünden

Nasıl da küçülüyor

Büyük bildiğim

Şu dünya

Gözlerimin önünde

Değişir mi değişir

Bir anda neysen olur kudümzen bir anda

Bakin semazendir döner durmadan

Naathan olur

Okur

Okur da okur

Yüreklerle dolan

O insancılıkla

Her an belli olur

Yalnızca Konya değil

Dünya bile der

Mevlâna

Mevlâna

Ya Mevlâna"

(Hafız, 1989, s. 144-145.)

Engüllü'nün şiirinde Mevlevîliğe ve Mevlânâ'nın tasavvufi bakış açısını yansıtan birçok ifade yer almaktadır. Bunlara "ney, semâ, aşk" örnek verilebilir.

Hasan Mercan:

... Müstahzen

Bir şarap örneği
İçer içirir
Biçer geçirir
Sana kalan divanlaşmak
Müstahzen bir girdap gerçeği...

(Kaya, 1993, s. 163)

Agim Rifat Yeşeren:

... Yaşamın en ince tellerinden
Görülmeyen kilimi dokumak ne de-
mektir bilirim desene
Mevlana bağlarından yunus bahçele-
rinden geçtik
Biz artık o eski biz miyiz Ömer Lütfi...

(Kaya, 1993, s. 163)

İlhami Emin:

Ney'in Sesinden Gelen Mevlânâ"
... Yayılıyor evrene neyin sesi
Dostlukları üzere...
Bir gül ağacı büyüyor
Yarınlar Mevlânâ bahçesinden...
(Kaya, 1993, s. 163)

GÜLGÖZLÜ

farkında olmadığımız halde
içimizi allak – bullak edip
uyku ile düş arası
incilerimizden doğan
gülgözlü bir taş
var
apağır
mevlana'nın dahi
kımıldatamadığı! (Birlik, 1993, s. 23)

Emin, Mevlânâ'ya adadığı bu şiirinde tasavvufi duyguları biraz daha derin-
lerde yansıtmayı seçmiştir.

Balkan coğrafyasında Mevlânâ etkisinde kalan bir diğer şair ise Kosovalı Zeynel Beksaç'tır. Beksaç' a göre Mevlânâ barışın, sevginin, hoş-
görünün ve Türk dilinin temsilcisidir. Bu bakış açısını aşağıda örneklediği-
miz birçok şiirde gerek ismen gerekse manevî olarak hissettirmiştir.

"MEVLÂNÂ'CA
Al sevgiyi ver sevgiyi
Gel Mevlânâ'ca
Sal beşiği uyut evreni
Uyan Mevlânâ'ca
Aş kendini var kendine
Dön Mevlânâ'ca
Hayra yor düşü yarına
Gör Mevlânâ'ca
Sin içime içime sin
Engin ol Mevlânâ'ca
Beni sende bul, beni bul
Çağla Mevlânâ'ca" (Beksaç, 2017, s. 134)

Balkan Türklüğü hakkında sorulan bir soruya Beksaç şöyle ce-
vap verir: "Balkan Türklüğü ve sizin için Prizren, neleri sembolize eder? Prizren'i okurlarımıza nasıl tasvir edersiniz ? (Beksaç, 2017, s. 587)

*Prizren! Herkesle barışık, Mevlâna hoşgörüsüyle, Yunus sevgisiyle her-
kesle uyum içinde...* (Beksaç, 2017, s. 58)

Beksaç: "Geceler

"...Kimi kez bir salkımsöğüt geceler

Bir Mevlânâ hoşgörüsü..." (2017, s. 214)

"Sevdan Kuşatmış Yüreğimi

".....Hoşgörü kalesine kerpiç keser Mevlânâ'm....." (2017. s. 164)

Yukarıdaki dizelerde de görüldüğü gibi Beksaç, Mevlânâ'ya hem kültürel hem de milli bir anlam yüklemiştir.

Sonuç

Anadolu'da teşekkülünü gerçekleştiren Mevlevilik, Balkan Müslümanları yani Türkler, Boşnaklar ve Arnavutları hem tasavvufi dünya görüşü alanında hem de edebiyat alanında etkilemiştir. Mevleviliğin ibadet merkezleri olan Mevlevihanelerde Mevlevî ayinleri sırasında icra edilen ve Mevlânâ'yı daha iyi anlatmayı ve onun düşüncelerini yaşam biçimi ha-line getirmeyi amaç edinen birçok

Mevlevî şair Balkan coğrafyasında varlık göstermiştir. Mevlânâ, klasik dönemde edebiyat alanında mesnevi türünün artmasına ve içeriğinde Mevlevî terminoloji olmasında önemli rol oynamıştır. Bunun yanında Mevlânâ'ya hayranlık duyan şairler tarafından " Mevlânâ Methiyeleri" olarak adlandırılan bir edebi kol dahi görülmüştür. Çağdaş dönemde ise Mevlânâ ve Mevlevilik, Balkan sahasındaki Müslüman edebiyatçıları tarafından Türk dilinin, kültürünün, inancının, hoşgörünün, barışın ve Allah sevgisinin bir temsilcisi olarak görülmüştür.

Kaynakça

- Avşar, Ziya (2007).Rûhu'l- Mesnevî'de Mesnevi'nin İlk 18 Beytinin Şerh Yöntemi. Turkish Studies, 2(3), 66-68.
- Beksaç, Zeynel (2017). Rumeli, O Benim İşte! Toplu Şiirler(1971-2017). Prizren: Türkçem Yay.
- Genç, İlhan (2000). Esrar Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay.
-(1993). Mevlevî Edebiyatı Üzerine Bir Değerlendirme. İzmir. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi. S. 7. ss. 129-144.
- Gökalp, Hâluk (2009). Mevlânâ Methiyeleri. İstanbul: Kriter Yay.
- Hafız, Nimetullah (2007). Eski Yugoslavya'da Mevlânâ ve Mevlevilik. BAL-TAM TÜRK LÜK BİLGİSİ, 6, 155-160.
- (1989). Yugoslavya'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi. Cilt 1. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- İmamoviç, Edin (2017). Bosna Hersek'te Mevlevilik ve İsa Bey Tekkesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İzeti, Metin (2013). Balkanlar'da Tasavvuf. İstanbul: İnsan Yay.
- Kaya, İ. Güven (1993). Yugoslavya'da Türk Halkı Edebiyatı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay.
- Üstüner, Kaplan (2007). Klasik Türk Şiirinde Mevlevilik ve Mevlevilik Etkisi. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (18), ss. 141-152.
- Yapıcı, Uğurtan (2009). Edirneli Mevlevî ve Gülşenî Şairler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- http://www.islamiyasam.com/forum/to-pic9436.html

DELIORMAN BÖLGESİ

NEŞE HALILOĞLU

Türklerin yoğun olarak yaşadığı üç bölgeden (Dobruca bölgesi, Kırcaali-Rodop bölgesi) biri olan Deliorman bölgesi, adını sahip olduğu sık ormanlardan almıştır. Kelimede yer alan deli sıfatı, orman sözünü tasvif etmektedir. Deliorman, gür orman, vahşi orman mânâsındadır. Bölgede yaşayan Türkler, deli kirez, deli erik, deli mantar, deli arı gibi tabirlerinde “deli” sıfatını yaban anlamında kullanırlar. Örneklerden de hareketle Deliorman adının, vahşi ormanlarla kaplı, aşılması güç olan bir bölgeyi nitelediği âşikardır (Cebeci, 2010: 11).

Deliorman adı XII. yüzyıl Bizans tarihçisi Kedrenos tarafından Teleorman şeklinde zikredilirken, İdrisî ise bölgeyi Tenu-Orman adıyla anmıştır (Kiel, 1994: 141). Kelime başlarında sert ünsüz kullanımının Kuzey Türkçesinde daha fazla görüldüğünü dayanak gösteren Cebeci'ye göre Teleorman adı Kuzey Türkleri tarafından verilmiştir (Cebeci, 2010: 12).

Bir Bulgaristan Türkü de olan araştırmacı Embiya Ulusoy, Deliorman bölgesi hakkında oldukça kapsamlı bilgiler vermiş olduğu Deliorman-Лудогорие adlı eserinde bölgenin konumu ve sınırları için, Bulgaristan'ın Rusçuk, Razgrad, Şumnu, Dobriç (Hacıoğlu Pazarı), Silistre kentleri ve Tuna nehri arasında kalan alanı kapsadığını, güneybatıda Ak Iom vadisiyle (nehri), güneyde Karabük ve Abba ovalarıyla, güneydoğuda Yassitepe ovasıyla, batıda, kuzeybatıda ve kuzeyde Tuna yalısı-yla (Pobrejie), doğuda ise Dobruca ile sınırlı olduğunu belirtir (Ulusoy, 2016: 24).

Bölgede yaşayan Türklerin kökenleri hakkında farklı görüşler mevcuttur. Vasil Marinov'a göre Osmanlılar, kuzey Bulgaristan'ı fethettikten sonra eski Bulgarların bir kısmını imha etmişler, bir kısmını sürmüşler, geri kalanını da zorla İslamlaştırmışlardır. Marinov Deliorman Türklerini, dilleri ve dinlerinden koparılmış Bulgarlar olarak niteler (Cebeci, 2010: 16).

Valentin A. Moşkov'a göre ise Deliorman Türkleri kuzey menşelidir. Deliorman Türkleri 1055 yılında Bizans makamlarının izniyle Dobruca'da Silistre dolaylarına yerleşen ve burada Oğuz unsurlarıyla karışan Peçeneklerin torunlarıdır. Moşkov, Deliorman Türklerinin, Osmanlılar gelmeden önce İslamlaşmış oldukları fikrindedir (Kowalski, 1940: 486).

Şkorpil kardeşler Deliorman Türkleri için: “İnceleme ve araştırmalarımız sırasında özellikle şu sorulara dikkat ettik: Slav olmayan Proto-Bulgarların sonu ne oldu? Yenginlik (galibiyet) kazanan bu ulusun, iki yüzyıllık bir süre içinde, eski Bulgarların öz yapısına (karakterine) tümüyle aykırı bir özyapısı olan Slav halkıyla karışıp büsbütün ortadan kalkması mümkün müdür? Daha bir takım malzemeler toplanıncaya kadar kesinlik kazanmayacak bir kanıya erdik ki, o da şudur: Deliorman'ın bugünkü İslam halkı (Gacallar) ve belki de Doğu Bulgaristan'ın Hristiyan halkı (Gagauzlar), Slav olmayan o eski Bulgarların kalıntısıdır.” açıklamasını yapmışlardır (Bobçev, 1988: 698).

G. Zenetov, 1902 yılında basılan “Bilgarskoto Naselenie v Srednite Vekove” (Orta Çağlarda Bulgar

Halkı) adlı kitabında, Proto-Bulgarların kökeni için Turan kuramını kabul ettikten sonra, bunların torunları olarak Gagauzları gösterir, Şkorpil kardeşlerin “Deliorman Türkleri de gene Asparuh'un ilk torunları olabilirler” biçimindeki varsayımını da benimser (Bobçev, 1988: 698).

Bulgaristan Türklerinden olan Ahmet Tacemen, Bulgartürklerinin (Bulgaristan Türkleri) kökenlerini Osmanlı Türklerinden, Tatarlardan, Kumanlardan, Uzlardan, Peçeneklerden, Avarlardan, Bulgarlardan, Hunlardan, Herodot'un Traklarına, İskitlerine, arkeoloji kazılarına göre ise daha da ötelere kadar dayandırmaktadır (Tacemen, 1991: 14-15).

Deliorman Türklerinin oluşumundaki etnik tabakalaşmayı üç şekilde açıklayan Kowalski'ye göre ise birinci tabakayı kuzeyli bir Türk topluluğunun bakiyesi, yani Karadeniz'in kuzeyinden gelmiş olan Türkler (Peçenek, Oğuz vb.), ikinci tabakayı Osmanlılardan önce gelmiş kuvvetli bir güneyli grup ve son olarak üçüncü tabakayı ise Osmanlı hâkimiyeti döneminde buraya yerleştirilen Türklerle aslında Türk olmayıp sonradan Türkleşmiş unsurlardan oluşturmaktadır (Kowalski, 1940: 499).

Genel olarak bakıldığında Türk kavimleri ve boylarının IV. yüzyıldan XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürekli olarak bu topraklara akınlar yaparak buralara yerleştiği görülmektedir. Karadeniz'in kuzeyinden gelen Türk kavimleri arasında Hunlar Balkanlara akın eden ilk Türk boyunu oluştururken onları Avarlar, Peçenekler, Oğuzlar (Uzlar) ve son olarak da Kumanlar takip etmiştir.

Birkaç yüzyıl sonra bu göç dalgasını Anadolu'dan yapılan Türkmen göçleri izler. Anadolu Türkmen gruplarının Balkanlara iskânı başlangıçta her ne kadar Vardar havzası ve Teselya dolayları ise de, zamanla onlar Selanik, Pirin Makedonya'sı ve Rodoplar'a yayılmaya başlamıştır. Hatta bazı Anadolu Türkmen gruplarının Bulgaristan'ın Dobruca bölgesine kadar eriştikleri ve buralara yerleştikleri bilinmektedir. Yanlarında derviş, baba, şeyh gibi dinî ve kültür hayatlarında rol oynayan zümreler de yer almıştır (Memişoğlu, 2007: 13).

Hacı Bektaş haleflerinden meşhur Sarı Saltuk Baba'nın önderliğini yapmış olduğu, Türklük şuuruyla İslamiyet ve İslam kültürünü yayma çalışmaları, Anadolu'dan göç etmiş Türkmen nüfus sayesinde bölgede yaşayan Türk kavim ve boyları arasında yayılmaya başlamıştır. Yani bölge İslamiyet ile Osmanlı hâkimiyeti gelmeden önce tanışmıştır. Anadolu'dan yapılan bu göçler Osmanlıların Balkanları fethetmesi ile yoğunluk kazanarak devam etmiştir. Osmanlı devleti, Balkanlarda ilk fütuhata başladığı andan itibaren hâkimiyet altına aldığı bölgelerde sistemli bir iskân politikası takip etmiş, mevcut olan boş arazilere Anadolu'dan büyük ölçüde Türk unsuru nakletmiştir. Böylece bir zamanlar Balkanlara'a ilk gelen Hun Türkleri'nin, yani Attilâ'nın yurduna torunları olan Osmanlı Türkleri yerleşmeye başlamıştır (Memişoğlu, 2007: 16).

Kuzeyden gelen ilk Türk kavim ve boylarının yapmış olduğu göç dalgası Doğu Bulgaristan üzerinden gerçekleşmişken, güneyden gelen göçler de Trakya, Kuzeybatı Rumeli tarafları ile Deliorman ve Dobruca üzerinden gerçekleşmiştir.

Osmanlı hükümeti zamanında yapılan göçlere bakıldığında ise, Tapu Tahrir Defterleri'nde XV. ve XVI. asırlarda kayıtlı olan göçler arasında Yörüklerin önemli bir yere sahip olduğu görülür. Yörükler, yerleştikleri bölgelerde Türk nüfusunun büyük ölçüde artmasını sağlamışlardır.

En dikkate değer Yörük grupları ise şunlardır (Yücel, 1985: 73-74):

1.Naldöken Türkmenleri: Türkmen gruplarının en önemlilerindendir. Bulgaristan'da hemen her yerde rastlanan Naldöken Türkmenleri, en yoğun olarak Eskihişar-Zağra, Filibe, Tatarpazarı, Çirmen, Şumnu, Varna, Silistre, Aydos, Çernova, Tırnova, Niğbolu, Hasköy ve Kazanlık'ta bulunmaktadır.

2.Tanrıdağı Türkmenleri: Yayıldıkları alanların nüfus ve kolonizasyon hareketlerinde oldukça büyük ve ehemmiyetli bir rol oynayan bu Türkmen grubu Edirne, Kırkkilise, Bender, Akkerman gibi birkaç yer dışında Naldökenlerin bulunduğu her yerde mevcut olduktan başka, Rusçuk, Tırnovo, Razgrad gibi Kuzey Bulgaristan'da yoğun olarak; Batı Trakya'da Kavala, Demirhisar ve kısmen Makedonya'da yerleşmişlerdir.

3.Ofcabolu Türkmenleri: Ofcabolu, Üsküp ile İstip arasındaki bölgeye verilen addır. Bölgenin adıyla anılan Türkmenler, Kosova ve Manastır vilâyetleri ile Bulgaristan ve Dobruca'da bulunmaktadır.

4.Vize Türkmenleri: Dimetoka ve Hasköy dışında, Rumeli'nin çeşitli yerlerinde ve Bulgaristan'da görülmektedirler.

5.Kocacık Türkmenleri: Kısmen Naldöken ve Tanrıdağı Türkmenlerinin bulunduğu Doğu Trakya, Bulgaristan ve Doğu Rumeli'nin doğu tarafları, bütün Dobruca ve Bender, Akkerman mıntıklarında yaşamaktadırlar.

6.Selânik Türkmenleri: Yoğun şekilde Makedonya'da; Bulgaristan'ın Filibe, Kızılağaç, Yeni Zağra, Eski Zağra, Hasköy, Tırnova ve Dobruca gibi çeşitli yerlerde bulunmaktadır (Memişoğlu, 2007: 18).

Türk nüfusun iskânı neticesinde XVI. yüzyılın başlarında Bulgaristan'ın diğer bölgelerinde olduğu gibi Deliorman bölgesinde de büyük değişimler yaşanmış, burası bir Müslüman-Türk bölgesi hâline gelmiştir. İslamlaşma üzerine yapılan çalışmalar, bölgenin batı kesimi yani Razgrad (Hezargrad) kazası üzerinde yoğunlaşmış, XVII. yüzyıl süresince buraya bağlı yirmi yedi Hristiyan köyünün bir kısmı giderek İslamlaşmıştır (Kiel, 1994: 142).

İslamlaşmanın yanında Türkleşme Deliorman bölgesinin yer aldığı Kuzeydoğu Bulgaristan'da, bölgede önceden var olan Kuzey Türk nüfusu sayesinde hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Anadolu'dan gelen Türk nüfusu sistemli bir şekilde iskân edilirken bu esnada Türkçe adlarla yeni yerleşim yerleri ortaya çıkmış, eski köy ve şehir adlarına pek fazla müdahale edilmemiştir. Yalnızca kimi yer adlarında dil alışkanlığı ve söyleyiş kolaylığına bağlı olarak, Şumen (Bulg.) "Şumnu", Ruse (Bulg.) "Rusçuk", Hrazgrad (Bulg.) "Hezargrad", Zavet (Bulg.) "Zavud" vb. gibi küçük değişiklikler yapılmıştır.

Kaynakça

- Bobçev, S. S. (1988). Deliorman Türklerinin Kökeni, M. Türker Acaroğlu (çev.). Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, LII, 203, Ankara: TDK, 697-715.
- Cebeci, İ. (2010). Örneklerle Deliorman Türk Ağzı Sözlüğü. Ankara: TDK.
- Haliloğlu, N. (2017). Zavet Köyü Türk Ağzı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Kiel, M. (1994). Deliorman. TDV İslâm Ansiklopedisi içinde (C. 9, s. 141-144). İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c09/c090104.pdf>
- Kowalski, T. (1940). Kuzeydoğu Bulgaristan Türkleri ve Türk Dili. Ö. Faruk Akün (çev.). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 3 (2-3), 477-500. <http://dergipark.gov.tr/iutded/issue/17040/177925>
- Memişoğlu, H. (2007). Bulgaristan'da Türk-İslam Kültürü ve Sanatı. Türk Araştırma Serisi III, İstanbul: İBB Kültür.
- Tacemen, A. (1991). Bulgaristan Türkleri 1878-1990. Adana: Adana Türk Ocağı.
- Ulusoy, E. (2016). Deliorman-Лудогорие. İstanbul: Sayfa.
- Yücel, Y. (1985). Balkanlarda Türk Yerleşmesi ve Sonuçları, Bulgaristan'da Türk Varlığı. Ankara: TDK, 87, s. 67-83.

BALKANLAR'DA TÜRK MÜHRÜ; CEBEL

CANAN GÜLEÇ

Yenilen gözlemenin, içilen çayın bir gıda maddesinden çok kültürel miras olarak bağlayıcılığı bulunan kardeş şehir Cebel'e varınca aklımda oluşan, "Bu güzellikler bırakılır mı?" şaşkınlığı, ayrılırken yerini "Bu güzellikleri bıraktıracak kadar acı neler yaşandı?" düşüncesine terk etti. Doğal güzellikleriyle sarıp sarımalayan Cebel, unuttuğumuz soydaş gerçeğinin kalesi gibiydi.

Geç kalınmış bir gezinin, kaleme alınmakta gecikilmiş yazısının girişidir bu okuduklarınız.

Gazeteci arkadaşım Sevinç Çelebi, "Seni bizim oralara götürsem" diyeli 13 yılı geçti... Bir akşam arayıp "Haydi" dediğinde de benim için hiç uygun bir zaman değildi; Derin Maarif dergimizin yeni sayısı için birçok görüşme yapmam, seminer takip etmem gerekiyordu, 3 gün değil planım dışında 3 saat bile şaşacak vaktim yoktu... Mesleki bir gezi olacağından gri pasaport almak için yaptığım başvuru biraz bürokratik engele takılınca, gidemeyeceğim için derin bir soluk almadım değil; en azından ben gitmemeyi tercih etmemiş olacaktım, kısmet değilmiş diyecektim.

Ancak bir yanımda bu gezide olmayı çok fazla istiyor hatta sorumluluk duyuyordum, tam da o günlerde Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu (BGF) Başkanı Kader Özlem ile söyleşi yapmıştık ve anlattıkları beni biraz hırslandırmıştı sanırım. Başkan Özlem'le konuştuğumuz za-

man şunu fark ettim; benim için sınırın bu tarafına geçebilmiş olan muhacirler vardı, diğer tarafta kalan soydaş gerçeğini hiç düşünmemiştim sanırım. Başkan Kader Özlem diyordu ki; "Biz bir dava örgütüyüz, sadece göçmenlere değil, soydaşlara karşı da sorumluyuz..."

Neydi acaba bahsedilen soydaş sorunları... Ana dilde eğitim hakkı, "yeni macırlık" olarak tanımlanabilecek oranda Avrupa'ya gizli göç, vakıf mallarının geri kazanımı, mezar taşlarının korunabilmesi...

Yaklaşık 5 yıldır tanışıp Balkanlardaki her soruna dair sorularına akademik ya da siyasi boyutta yanıt almak için başvurduğum Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Kader Özlem'in Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu (BGF) Başkanı olarak anlattıkları bu defa daha farklı boyuttaydı. Söyleşimiz sırasında bahsettiği, derneklerin sergilenmesi gereken duruşa dair "refleks geliştirmek, anında tepki göstermek" ifadeleri beni etkilemişti. Söyleşimizin Bursa'daki göçmenler kadar Bulgaristan'daki soydaşlar tarafından da internet yayını sayesinde okunduğunu bilmek ve yorumlar almak, bir gezgin gibi yolculuğa çıkmaktan çok bu yolda yürüme sorumluluğunu yükliyordu bana. O zaman, yol almak adına adım atmak kaçınılmazdı...

A Gazete köşe yazarı Sevinç

Çelebi, uzun yıllardır planladığı Bursalı meslektaşlarını doğup büyüdüğü topraklara götürme gezisini nihayet hayata geçirecekti. Meydan'dan Boybeyi Çelik, Olay'dan Enver Akasoy, Yeni Dönem'den Gül Kolaylı, A Gazete'den Mehmet Çetinkaya ve Bursa Haber'den Caner Evyapan, bu uzun yolculukta bizi sağ salım götürüp getirecek usta şoförümüz Tamer Durmaz'la birlikte çıktık yola; gece vakti başlayan bu gezinin sadece Sevinç Çelebi'nin hayali olduğunu sanıyorduk, bizlerin de rüyası olacağını gezi sonrası anlayacaktık. Yoğun haber gezileri arasındaki yorgunluğuma denk gelen Bulgaristan yolculuğunda, sanırım ilk defa araç koltuğunda uyuma deneyimini de yaşamış oldum. Uykuda geçen gecenin sonunda yolculuğa dair hatırladığım en net detaylar, sınır kapısına geldiğimizde vardiya değişimine rastladığımız için uzun süre kontrolden geçmeyi beklememiz oldu; kapıdan sonrası Rodoplar'ın sonbaharının başlarına denk geliyordu.

3 gün sürecek gezimizin ilk sabahıydı ve bizler Cebel'e, gezi rotamız boyunca konaklayacağımız kasabaya gidiyorduk ve ben burada "dünya küçükmüş" dedirtecek denli şaşılasi tesadüfler yaşayacağımdan henüz habersizdim.

Cebel'de kalacağımız küçük aile otelinin sahibi Rizvan Aga bizleri hazır kahvaltı sofrasına buyur etti hemen. Sınırın öte yakasında da olsa bir Türk ailesine konuk olduğunu hissediyordu insan; bir de bildiğimiz

içtiğimiz çay olsaydı masada. Gittiği yere çabuk alışanlardanım, bizlere ikram edilen ıhlamur- nane karışımı bitki çayına alışmam da kısa sürdü; ikinci bardağa kadar. Tam da çay-kahve kritiği yaparken bize üç gün rehberlik edecek usta fotoğrafçı ve doğa gezgini Reyhan Mustafa Ferad ile, sosyal medyadaki selamlaşmamız sonrası gerçek tanışmamızı yaşadık. Rodoplar'a objektifin arkasından bakmakla yetinmeyip, hem doğal güzelliklerini hem de sosyal kültürel yapısını korumak için çabalayan Reyhan Mustafa Ferad'ın arşivinden bilgi ve görsellere yazımda sık sık rastlayacaksınız.

Cebel Belediye Başkanı Bahri Ömer de tam bu esnada bizlere katıldı. 2 dönem milletvekilliği ve son 24 yıldır da belediye başkanlığı yaptığını düşünecek olursak, siyasi sorumlu-

Almanya, Avusturya, Polonya, Hollanda, İspanya, İsveç var ama Türkiye'ye ihracat çok az sayıda. İş makinesi ve kamyonlar için hidrolik silindir üretilen fabrikada 350 kişi çift vardiya olarak çalışıyor, gelecek yıl işçi sayısının 450'ye ulaşması planlanıyor. Üretimde, CNC Amerikan ve Japon malı makineler kullanılıyor ve bilgisayar sistemi ile çok ağır işler bir fiziksel güç harcanmadan yapılabiliyor. Bu uygulama da şimdilerde 20 civarında olan kadın çalışan sayısının artmasını sağlayacak bir faktör. 1980 yılında kurulan fabrika, o zamanlar her şey gibi devletteydi, 1996'dan özele geçti, gelecek yıl da yeni bir bina ile büyüyecek. Bir zamanlar tütün tarlaları ile ünlü olan Cebel'de bu bina da eskiden tütün fabrikasıymış. Bize rehberlik eden fabrika çalışanının işini sahiplenmesi, yeni alınan makineyi

anlatırken söylediği sözlerden belliydi: "Hollanda'dan alınan bu sistemle parçaların yıkama boyama kuruması birlikte yapılıyor ve Balkanlar'da ilk biz kullanıyoruz."

SAVAŞ RODOPLARI PARSELLEDİ

Fabrikadan çıkınca belediye binasına doğru ilerliyoruz. Bizlere ofisine dek eşlik eden Başkan Bahri Ömer'in burada anlattıkları siyasi bir tavırdan çok milli bir duruş gösteriyor. Cebel ile Yıldırım Belediye-

yesi arasında kardeş şehir protokolü var, 1993'te başlayan bu dostluk Bulgaristan'da da bir ilk aynı zamanda. Kardeşliğin göstergesi de her iki ilçede de ana caddelere birbirinin adını vermeleri. Bahri Ömer anlattıkları ile siyasi kimliği kadar tarih araştırmaları ile de dikkat çeken bir arşive sahip; "Yıllarca buraları 600 yıl kadar Osmanlı İmparatorluğu içerisindeydi. Balkan harbi zamanında işgal ediliyor Rodop Dağları. Güneyindeki Batı Trakya Yunanistan'a, kuzeyi de Bulgaristan'a veriliyor. O tarihe kadar ilçemizde hiç Bulgar yok, tamamı Türk. Ama Batı Trakya'daki Bulgarlara Yunan hükümeti çok zulüm yapıyor, onun üzerine ilçemize ilk kez gelip yerleşen Bulgarlar oluyor. Son Balkan Harbinde buradaki zengin olan Türkler tehlikeyi görünce ailesini kurtarıp

Türkiye'ye gidiyor."

MEYDANDA 'ŞEYH CUMA' BULUŞMALARI

Başkan Bahri Ömer, Cebel'in tarihinde önemli yer tutan Şeyh Cuma geleneğinden bahsediyor; Reyhan Mustafa Ferad'ın arşivinden o günleri belgeleyen bir de fotoğraf hediye ediyor bizlere. Ömer'in ifadesiyle, caminin etrafında hep zenginlerin evleri var, meydanda da pazar kuruluyor. Pazarın Cuma günleri yapılması kararı ise Cebel'in kurucusu olan, 1300'lerde Karamanlar'dan gelen Ahmet Hatipoğulları'nın sözüne dayanıyor. Yıllarca Osmanlı ordusunda komutan olarak görev yapmış, yaşı ilerleyince de sultan buraları ona bırakmış, halkın Cuma toplantıları yapılan bu meydan zamanla vakfa devrediliyor. Cebel'in zenginleri bağışta bulunuyor, halk kilometrelerce uzun bir sıra oluşturarak elden ele taşıyor caminin malzemelerini.

Avrupa'nın özgürlüğe ilk adımı

Bulgaristan, Pomaklarla başlayan kimlik değiştirme baskısını 1984'te Türklere de uygulamak isteyince 19 Mayıs 1989'da büyük isyanla karşılaşılıyor. O günleri, "Gururluyuz" diye tanımlayan Başkan Bahri Ömer, isyanın etkilerini şöyle anlattı: "Bu isyan buradan bütün Bulgaristan'a, Romanya'ya, Çavuşesku olayına ve Berlin duvarının yıkılmasına kadar uzandı. Gurur ve onur duyuyoruz. 19 Mayıs Doğu Avrupa'nın kurtuluş savaşının başlangıcıdır ve bizim Cebel'in resmi bayramıdır."

Cebel Belediye Başkanı Bahri Ömer'in anlattıkları, tanık olduğumuz Bulgaristan göçünün evvelinde de bu topraklarda görülen zulmü özetliyordu. Bizim kuşak ilkokul sıralarındaydı Bulgaristan'da yaşananları haberler ve filmlerde görmeye başladığında... Naim Süleymanoğlu gelmişti; Başbakan Turgut Özal onu alınından öperek tanıtmıştı bizlere. Aysel vardı, film oldu hayatı; ailesi onu bırakıp gelmek zorunda kalınca korkarak an-neme sormuştum: "Eğer bizi kovarlarsa, siz de beni bırakacak mısınız?" Çocuk aklım çok almıyordu, pazar girişlerinde yere serilen örtüler üz-

lukla halkına hizmet etmeyi günlük yaşam alışkanlığına dönüştürdüğünü görmek mümkün. Bu açıdan bakınca, Başkan'ın alıştiğimiz siyasi profilin dışında tevazudan ibaret tavırlarını anlamak daha kolay olacaktır sanırım. Başkan Ömer bizleri makamında beklemek yerine kahvaltımızda ziyaret etti, gezimizin ilk durağı da belediye binası değil Cebel'in ekonomi çarklarını döndüren otomotiv fabrikası Kaşif oldu.

KAŞİF'İ KEŞFEDİYORUZ

İşadamı Kaşif Kaşif'e ait olan Kaşif otomotivi fabrika çalışanlarından dinledik. Otomotiv parçası üretilmesine karşın temiz ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlandığı ilk bakışta görülen fabrika üretiminin yüzde 99,9'u batıya ihraç ediliyor;

erinde porselen tabak, biblo gibi ev eşyalarının parça parça satılmasını ve bir de sınıf arkadaşım Neriman'ın ailesiyle birlikte geceleri okulda kalmasını... Bulgaristan'dan gelirken yanlarında getirdiklerini satanlardan bunu iş haline getirenler için zamanla 'macır pazarı' kurulmuş, hatta yıllar sonra ilk fotoğraf makinesi buradan almıştım: ikinci el bir Zennith... Hafızamda yeri olduğunu bile unuttuğum o yıllardan kalan bu anılar ve daha fazlasını, Bahri Ömer'in anlattıklarıyla birleştirince aklımda parçalar birbirini tamamlıyor.

“HALKIMIZ HEP EZİYET GÖRDÜ”

Bahri Ömer'in anlattığı zulüm, bizim tanık olduğumuz göçten de eskiye dayanıyor: “Balkan Harbinden sonra halkımıza hep eziyet edildi, Pomakların isimleri 12 defa değiştirilip geri döndü. Bizlere de 1984 yılı sonunda dokunuldu. Asılsız iddialarla geldiler karşımıza, ‘Sizin dedeleriniz Bulgardı, Osmanlı sizi Türk ve Müslüman yaptı’ diyerek sözde soya dönüş adı altında propaganda başlattılar. Yıllarca demokrasi mücadelesinde Cebel halkı öncüydü, çok şehitler verildi burada. En büyük zulüm de komünist döneminde yok etme teşebbüsüdür.”

ZULME KARŞI DİK DURUŞ: 19 MAYIS

Her yıl Cebel'de törenlere ev sahipliği yapan 19 Mayıs gününün de anlamı, bu zulme karşı dik duranlardan geli-

yor. “Yeter artık bu zulüm” diyen Cebel halkı, Atatürk'ün Samsuna ayak basmasından 70 yıl sonra 19 Mayıs 1989'da meydana dökülüyor. “Biz de oradaydık” derken Bahri Ömer, o günlerin cesaretini hissediyoruz hepimiz. Başkan Ömer'in “Gurur duyuyoruz” dediği güç ise o günün etkisinin dalga dalga hızla büyümesinden geliyor; “Bu isyan buradan bütün Bulgaristan'a, Romanya'ya, Çavuşesku olayına ve Berlin duvarının yıkılmasına kadar uzandı. Gurur ve onur duyuyoruz. 19 Mayıs Doğu Avrupa'nın kurtuluş savaşının başlangıcıdır ve bizim Cebel'in resmi bayramıdır. Cebel halen dik duruyor, Bulgaristan'da ilçe girişinde hoş geldiniz yazan tek ilçe Cebel'dir. 2 yıl bölge savcısı ile mücadele ettim. En son ‘Bu tabela incekse yazılı istiyorum. Sizinle daha sonra Strazburg'da da görüşeceğiz. 11. Maddeye göre anadili Bulgarca olmayan Bulgaristan vatandaşları kendi dillerini okuyabilir ve kullanabilir’ diye yazdım. Kullanabilir ifadesini de büyük harfle yazdım. Bir daha bana mektup gelmedi. Kırcaali'de de Ömer Lütfi Tiyatrosu ve Okuma Kursu kuruldu. Açılışa başta gazeteciler tabelanın başına üşüştüler, tabelayı indireceksiniz diyorlar. Başkan arkadaş aradı, “Ne yapmalı?” diyor. Dedim onlara beni söyle: “Bahri Başkan Cebel girişindeki Türkçe tabelayı indirirse, ben de indiririm de” Böylece merkezin tabelası Türkçe oldu.”

30 BİNDEN 9 BİNE DÜŞEN NÜFUS

Göç nedeniyle Cebel'de nüfus 30 binden 9 bine düşmüş, şimdiki nüfus hareketini başkan şöyle özetledi: “89 göç öncesi 29 bin 998 kişi görünüyor. 12 kişi daha olsa 30 bin oluyorduk. Şimdi, o göç eden 21 binden 20 bini Türkiye'de ve onların 3'te 2'si Bursa'da. Yıldırım'da 100 binden fazla Cebelli var. Kayıtlı 9 bin kişinin de 3 bini batıda çalışmaya okumaya gittiler. 6 bin 157 kişi daimi oturan vatandaş. Temizleme politikası, oyalama devam ediyor. Avrupa'ya gitsinler diye uğraşıyorlar.”

“BİR KASETE DAHİ TAHAMMÜLLERİ YOKTU”

Bahri Ömer'in anlattıklarına yakın tanıklık eden Sevinç Çelebi, lise ve üniversite yıllarında yaşadıklarını bize anlatıyor; onun için birer anı benim içinse arkadaşımın bunları ilk defa duymak 'nasıl da unutulması acılar yaşandığı'nın belgesi. Tüfek namlusu önünde nasıl yürütüldüğünü anlatıyor Sevinç, Cebel'e yığılan askeri gücün orantısız güç kullandığını özetliyor bizlere; “Coplarla yoldan geçene rastgele vurabiliyorlardı, bir şey yapmana da gerek yoktu yani. Üzerimize 2 mont üst üste giyerdik ki canımız çok acımasın. Bir gün Türkiye'den gelen birinden bul muştum sanırım, üzerimde Türkçe kaset yakaladılar. Aldı kaseti, kırdı, yere atıp çiğnedi. Tam aklımdan geçiyor ben bu bandı toplar sağlam bir kasede yerleştiririm diye,

o öfkesiyle yerden alıp bandı çekip koparmaya başladı. Öyle bir öfke, kin vardı...”

LALE DEVRİ'NDEN GÜNÜMÜZE: CEBEL CAMİİ (CEBEL CAMİİ)

Cebel'de ilk durağımız geçtiğimiz yıllarda restore edilen ve Şeyh Cuma meydanına yapıldığı bilgisini aldığımız Cebel Camii oluyor. Camii girişindeki tarih bilgisine göre camii hicri 1219- miladi 1712 yılında yapılmış; ancak rehberimiz Reyhan Mustafa Ferad hicri yılın çevrildiğinde karşımıza çıkan doğru tarihin 1804'e denk düştüğünü belirtiyor. Cami restore edilirken çatısı dahi tamamen sökülüp baştan yapılmak zorunda kalınacak haldeymiş. Şimdilerde ise duvar ve tavan süslemeleri ile Lale Devrinden günümüze açılan bir sayfa kadar kıymetli.

TÜRKLERDEN BÜYÜK BAĞIŞ (CEBEL KİLİSE)

1928 yılında yapılmış kilise, Kiril alfabesine adını veren ve Hristiyan inancına göre aziz olduğun a inanılan kardeşlerin adını taşıyor. Kilise arazisi Türkler tarafından hediye ediliyor ve inşaatında da çalışıyorlar. Kilise yapımından 90 yıl sonra restore edileceği zaman da bu hoşgörölü davranış aynen korunuyor, Müslümanlar da Hristiyanlar kadar bağış yapıyorlar. Her zaman faaliyette olmayan kilisenin içindeki üzüm salkımı ahşap oymalar, civarda başka örneği bulunmayan bir mimari özellik. Filibeli ustaların imza attığı bu tarihi yapının duvarında, Reyhan Mustafa

Ferad'ın kendi arşivinden hazırladığı fotoğraf asılı, Türkler ile Bulgarların kiliseyi birlikte yaptığını gösteriyor.

YEMEN'E GİDENLER, DÖNER Mİ SANDIN? (7 KIZLAR)

Yıllardır dinlediğimiz “Yemen türküsü”nün anlattığı acının izine Cebel'de rastladım; nişanlıları Yemen savaşına giden 7 kızın öyküsü bu. Asker dönüşü düğün yapmak için çeyiz hazırlayan genç kızlar, nişanlılarının şehit haberini alınca çeyizlerini satıp bir cami yaptırmaya karar vermişler. Vatandaşların el birliği ile bir gecede tamamladığı rivayet edilen caminin mimari ve tarihi özelliğine baktığımız zaman; 600 yıl evvel yapıldığı ve tek bir çivi dahi çakılmadığı biliniyor. Ağaçların birbirine geçirilmesi ile yapılan caminin tamamlandığı sabah 7 kız da sır olup gidiyor. Camii avlusunda onların unutulmaması için birer sembolik mezar bulunuyor. Kandil ve mevlit gibi zamanlarda cemaatin özellikle geldiği 7 Kızlar Camiinin avlusunda, sonradan yapılan ekleme kısımlar da bulunuyor. 7 Kızlar Camii kapısı usulen kilitli tutuluyor ancak rehberimiz Reyhan Mustafa Ferad'ın deneyimini aktarmadan geçmemek gerek: “Anahtar kapıya en yakın kuytudadır, bir giriş üstünde mesela.”

ŞİFA ARAYANLARIN UĞRAK YERİ (KAYALAR- DİLEK AĞACI)

7 Kızlar Camii hidrellez günü okutulan mevlidde cemaat tarafından ziyaret ediliyor. Başta o gün olmak üzere, buraya gelen ziyaretçiler için şifa kayaları ve dilek ağacı da önemli

yer tutuyor. Caminin arka tarafında yolla bağlanan mezarlıkta, “baş-diz-bel” kayaları ve bir de dilek ağacı bulunuyor. Ağaca bağlanan tül bent ve elbise parçaları arasında bir de şapka dikkatimi çekiyor; batıl inancın sadece kadınlar arasında yaygın olmadığını düşünüyorum hemencecik.

DOĞADAN CEBEL'E ARMAĞAN (GÖLCÜK)

Cebel'e doğanın önemli 2 armağanı gölcükler, oluşum zamanı bilinmiyor, yer hareketleri sonucunda oluşan tektonik göller olduğuna dair coğrafi veri var sadece. Rodoplar üzerinde baraj gölleri var ama ‘gölcük’ denilen bu göller insan eli değmeyen doğal oluşumlar. Bir zamanlar kuğuların göç yolu üzerinde bulunan göller, mevsim geçişlerinde türlü çeşit kuş misafir edermiş ancak büyük baraj gölleri bu popülasyonu ortadan kaldırmış. Sulama ya da ticari amaçla kullanılmayan göllerdeki sazan balığı sadece hobi olarak avlanmayı seven balıkçıların uğrak noktası. Gölcüklerden birinin ortasında ufak bir ada bulunuyor, karayla dipten bağlantısı bulunmayan bu adanın yer değişikliği yaptığını bölgeye sürekli gelenlerin gözlemlemesi mümkün.

Şiirce

RUMELİ SOKAĞINDA MATEM

Rumeli sokağında
Yağmura tutulur Suzi'nin dizeleri,
Bir ikindi sonrası
Türkçem sırlısıklam
Ben yorgunum,
Ve bu sokakta
Divanlar kanar hüzne soyunurum,
Şemi'yi, Çelebi'yi, Lutfi'yi
Kemal'i, Akif'i, Zekeriya'yı
Yasta bulurum,
Rumeli sokağında
Çorağa durur anadilim
Rumeli sokağında
Kilit vurur edebiyatım
Rumeli sokağında
Alıp götürürler bir çocuğun dilinden kelimeleri.
Yarınlar meçhule gebe
Umutlar şimdi sürgünde
Sessizliğe gömerler bir avuç insanın kaderini,
Türkçem yaralı
Ben vurgunum
Bir ikindi sonrasında
Şiirimle isyana dururum.

Bu sokağın kaldırım derler yoluna
Zambağı, menekşeyi, ekerler yanına,
Hatice'ler ana, babalara Ali derler adına
Birlikte secdeye düşerek çıkarlar tanrı katına,
Aynı mezarlıktan varırlar ahiretin yoluna
Çalışır alın teri dökerler o gök kubbenin altına,
Sofrada hepsi paylaşır aynı böreği, ayrı
Ayrı gayrısı yoktur Arnavut'u, Türkü, Boşnağı,
Hepsi aynı yaşama baş koymuştur bu diyarda
Neden sinsice nifakı sokar dururlar Kosova'da?
Bu sokağın birlikte top koşturur mahalle çocukları
Bu sokakta beraber yeşerir hepsinin umutları,
Aşkın heyecanına kapışır hepsi o çeşme başında
Aynı halayı çeker, birlikte göz yaş dökerler yasında,
Kına yakar anaların elleri, oya yapar gelinleri kızları
Zikre dururken tekkeleri, türlü fasıl yakarlar âşıkları.

Uyan Akif uyan!... Duruyor karşımda bir kanlı ova
Sen misin hayalin mi vefasız Kosava...
Bu sokağın şehitleridir Yemen'de Çanakkale'de Koso-
va'da
O çocuklar ki destandılar Anadolu'da, Balkanlar, Asya'da
Değil miydik kaç asır milleti sâdık-â?
Bu tahammülsüzlük niçin, niye bu fitne fesat?

Rumeli sokağında
Rüzgara kapılır tarihin akisleri,
Bir ikindi sonrası
Türklüğüm sırlısıklam
Ben yılgınım,
Ve bu sokakta
Mısralar kanar hüzne soyunurum,
Yusuf'u, Hafız'ı, Muzbeg'i,
Yeşeren'i, Beksaç'ı, Tunalıgil'i
Yasta bulurum,
Rumeli sokağında
Üzgün durur anadilim,
Rumeli sokağında
Yaprak döker dizelerim,
Rumeli sokağında
Çok görürler bir kardeşe konuştuğu dili.
Yarınlar meçhule gebe.
Yaralı yüreklerin hepsi matemde,
İşte bu sokakta
Tarihe gömerler bir avuç insanın varlığını,
Türkçem öksüz, ben vurgunum,
Bir ikindi sonrasında
Hüdâvendigâr'la isyana dururum.

Taner Güçlütürk

İçimizden biri **NİMETULLAH HAFIZ**

1939 yılında Prizren'de doğdu. 1963 yılında Belgrad, ardından Saraybosna Üniversitesi Şarkiyat Bölümü'ne geçiş yaparak, bu bölümden mezun olmuştur.

Kosova Türk çağdaş edebi yaratıcılığının ilk kuşak yazarlarından biri olan Hafız, 1976 yılında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde, "Prizren Türk Halk Edebiyatı Metinleri ve Ağız Hususiyetleri" konulu teziyle doktorasını yaparak, Kosova Türklerinin ilk Türk dili doktoru ve ilk Türkiye mezunu olmuştur. "Doğru Yol" Türk Kültür Sanat Derneği "Nazım Hikmet" Edebiyat Kolunun ilk başkanı olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında Atatürk'e adanmış ilk anma akademisini düzenleyen Hafız, Prizren Eski Eserleri Koruma Kurumu'nda görev yaptığı sırada, Prizren bölgesinde yok olmaya yüz tutmuş Osmanlı-Türk tarihine ait eserleri değerlendirip, koruma altına alınmasını sağlamıştır.

1974 yılında Priştine Üniversitesi Felsefe Fakültesi, Şarkiyat Bölümü'nün ilk kurucu kadro öğretim görevlileri arasında yer almış, fakat Kosova'da Türk eğitimine en büyük katkısı 1988-1989 yılında Priştine Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kurmak olmuştur. 2000 yılından sonra eşi Prof. Dr. Tacida Zubçević Hafız ile birlikte Prizren'de Balkanlarda ve Güneydoğu Avrupa'nın ilk Türkoloji Araştırmaları Merkezi olan BAL-TAM (Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezini) ve Yeni Pazar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kurmuştur. Prof. Hafız, aynı zamanda 1991 yılında Priştine Üniversitesi Prizren Yüksek Pedagoji Okulu'nda Türkçe Sınıf Öğretmenliği Bölümünün kurucusu, 2000 yılında Prizren Eğitim Fakültesi Türkçe Bölümünün kurucu heyeti başkanlığını yapmıştır. Kosova'da İkinci Dünya Savaşı sonrası Türk dili, edebiyatı, tarihi, kültüroloji, sanat tarihi ve halk bilimi alanlarında ilk bilimsel araştırmaları gerçekleştirmiş, bu alanlarda bilimsel incelemelerin temellerini atmıştır.

Prof. Hafız, Türkiye'de Ankara Üniversitesi, Almanya'da Mainz Gutenberg ve Freiburg Albert-Ludwigs Üniversiteleri, Kazakistan'da Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde araştırma ve incelemeler gerçekleştirmiş, konuk öğretim üyesi olarak görevlerde bulunmuştur. Dil, kültür, halk bilimi, edebiyat, tarih çok sayıda bilim araştırması, inceleme kitabı ve makalesi yayınlanmıştır. "ÇEVREN" ve "BAL-TAM TÜRK LÜK BİLGİSİ" dergilerinin editörlüğünü yapmış, çok sayıda gazete ve derginin yazı kurulunda yer almış, "Yeni Dönem" Gazetesi'nde yazı kurulu başkanlığı yapmıştır. Prof. Hafız, BAL-TAM (Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi) kurumu çerçevesinde, on beş yıldan bu yana senede iki defa yayınlanan BAL-TAM Türk Lük Bilgisi dergisi ile kitap yayıncılığının editörlüğünü yapmakta, uluslararası sempozyum bildiri kitaplarını hazırlamaktadır. BAL-TAM'ın kurucu ve daimi başkanı Prof. Hafız, bugüne kadar çok sayıda sempozyum, kongre, panel ve bilim toplantılarına katılmış, onlarca ödülle layık görülmüştür. Prof. Hafız, en son Türk Kültürü Araştırmaları Vakfı ve Türkiye Yazarlar Birliği tarafından, yaşam boyu üstün başarı ödülleri de layık görülmüştür. Kosova Türk Yazarlar Derneği tarafından da "Suzi Çelebi" Edebiyat ödülüne layık görülmüştür.

Hafız, 1964 yılında "Birlik" yayınlarından çıkan çocuklara yönelik şiirleri "Günaydın" adlı şiir kitabıyla 60'lı kuşağın ve Kosova Türk çağdaş edebiyatı yaratıcılığının öncüleri arasında yer alır. İkinci baskısı tekrar 1973 yılında "Birlik" yayınlarından çıkan "Günaydın" şiir kitabına Hafız yeni şiirlerini de eklemiştir. Hafız'ın büyüklere yönelik ikinci eseri "Ana Kucağı" adlı şiir kitabı 1983 yılında "Birlik" yayınlarından Üsküp'te yayımlanmıştır.

Akademik çalışmalarla da günümüzde kalan Prof. Hafız, Yrd. Doç. Dr. Dilek Yalçın Çelik'in deyişiyle, "Kosova'da Türkoloji ilimini, akademik anlamda başlatan, temellerini atan, Üniversite eğitimi sistemli hale getiren kişidir". Başlıca in-

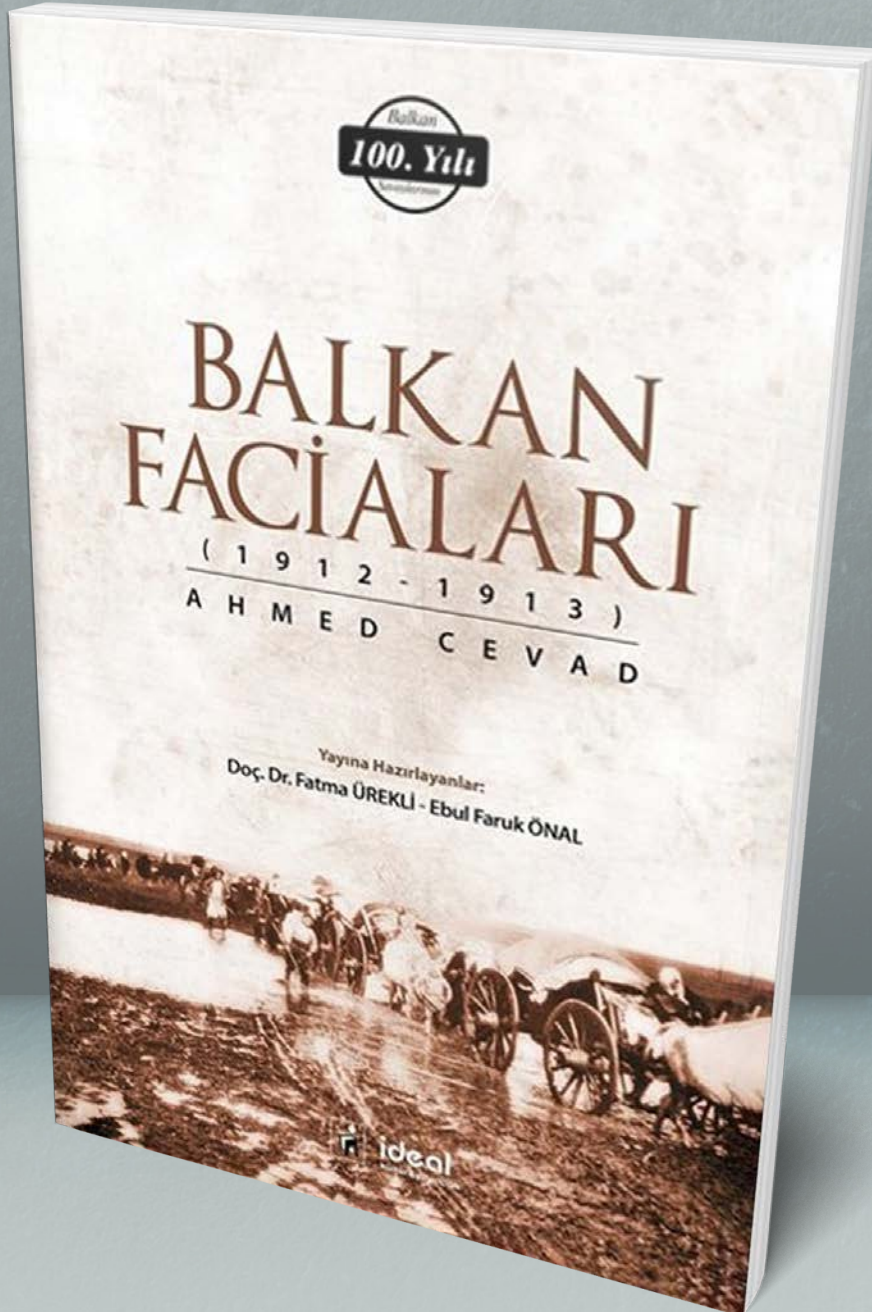
celeme eserlerinden kimileri, Yugoslavya Türk Şiirinde Atatürk (1983, Ankara), Yugoslavya Türk Edebiyatında Devrim Şiirleri (1984, Üsküp), Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri (1985, Priştine); Yugoslavya Türk Halkı Şiirinde Tito (1985, Üsküp), Aşık Ferki Hayatı ve Eserleri (1986, Prizren), Bulgaristan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi I, II, III (1988-1989, Ankara), Yugoslavya'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi I, II ve III (1989, Kültür Bakanlığı Yayınları-Ankara), Makedonya Türk Halk Edebiyatı Metinleri (1989, İstanbul), Bulgaristan'da Türk Halk Edebiyatı Metinleri I, II (1990, Ankara), Rıza Mollov Hayatı ve Eserleri (1999, Ankara), Yusuf Kerim Hayatı ve Eserleri (2006, Prizren), Sabri Tata Hayatı ve Eserleri (2010, Prizren), Karadağ Ordusu (2012, Prizren), Prizrenli Tecelli Divanı (2012, Prizren), Şükrü Dilege Hayatı ve Eserleri (Devr-i Hayatım ve Balkan Harbi ve Harbi Umumi) (2014, Prizren), Zübdet'ül-Vekâyî (Şemsettin Sami Bey'in Yayınlanmamış Eseri - Tarih-i Romayyin) (2014, Prizren), Şükrü Dilege Hayatı ve Eserleri (Devr-i Hayatım ve Balkan Harbi ve Harbi Umumi) tıpkı basım (2017, Prizren), Hacı Ömer Lütfü'-"TEVARİH" (2018, Prizren), Sancaklı Türk şairi "Derviş Ahmed Gurbi Hayatı ve Eserleri" (2018, Prizren).

BAL-TAM Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi'nin başkanlığını yürüten Prof. Hafız, bugüne kadar BALTAM Türk Lük Bilgisi adındaki Avrupa'nın dili Türkçe tek Türkoloji bilimi dergisinin 30 sayısını çıkarmış, BALTAM'ın kitap yayınları çerçevesinde şimdiye kadar farklı müelliflere ait 30'un üzerinde edebi ve Türkoloji bilimi eserini gün yüzüne çıkarmıştır. Ayrıca Prof. Hafız'ın bibliografyasında iki yüzün üzerinde bilimsel makalesi de bulunmaktadır.

Akademik anlamda değişik konulardaki bir dizi kitap üzerine araştırma ve çalışma projelerini sürdüren Prof. Hafız, iki çocuk babası ve üç torun dedesidir.

BALKAN FACİALARI (1912-1913)

Oku, Ağla, Düşün ve Uyan” başlığı altında bir giriş kısmı ile başlayan kitabın alt başlıklarında, toplumun farklı kesimlerine hitap edildiği, bu kesimlerin vazife ve sorumluluklarının hatırlatıldığı, çekilen sıkıntıların dile getirildiği ve bunlara yönelik çârelerin sunulduğu görülür. Dolayısıyla bu eseri, Balkan facialarından çıkarılacak derslerle, devletle birlikte Türk ve Müslüman toplumun yeniden toparlanabileceği ümîdine yönelik bir çalışma olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Zîrâ, eserde intikamın yalnız silahla alınamayacağı, sanatın, ticaretin, ziraatın da bir silah olduğu ve bu yolla da pekâlâ başarılı olunabileceği belirtilmektedir. Buradan, çok çalışmayı, daha bilgili, daha zengin daha dirayetli olmayı anlamak gerekir. Bu sebeple bu kitap, basit bir “propaganda” ve “ötekileştirme” çabası olarak görülemez. Aksine, “millî bir şuur ve hâfıza inşâsı” olarak değerlendirmek, su uyur düşman uyumaz atasözüne uygun olarak, devamlı uyanık bulunmayı öğütleyen yakın geçmişten yükselen bir ihtâr belgesi olarak görmek daha yerinde olacaktır.

BALKAN LEZZETİ

KAÇAMAK

Bir tencerede suyu kaynatın. Ardından kaynayan suya mısır ununu ve sütü azar azar karıştırarak ekleyin. İyice kaynadıktan sonra tuzu ekleyip on dakika daha karıştırın. Yoğun kıvamlı olan mısır unlu karışımı geniş bir tabağa alın.

Daha sonra ayrı bir tavada tereyağını eritin ve üzerine toz biberi ekleyin. Tereyağlı biberli sosu kaçamağın üzerinde gezdirin. İsteğe göre beyaz peynir eklenebilir.

Sıcak servis edebilirsiniz.

Afiyet olsun...

KAÇAMAK MALZEMELERİ

2 su bardağı mısır unu

Yarım çay bardağı süt

6 su bardağı su

1 yemek kaşığı tuz

100 gram tereyağı

1 yemek kaşığı toz biber

Beyaz peynir

FAALİYET

Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu Başkanlığına Doktor Öğretim Üyesi Kader Özlem Seçildi

Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği (BURSA), İzmir Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği (İZMİR), Balkan Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği (KOCAELİ), Balkanlılar Kültür ve Dayanışma Derneği (İSTANBUL), Balkan Göçmenleri Eğitim, Kültür ve Dayanışma Derneği (YALOVA) derneklerinin bir araya gelerek oluşturmuş oldukları ve merkezi Bursa'da olan Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu'nun genel başkanlığına doktor Öğretim Üyesi Kader Özlem seçildi.

Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu Başkanı Kader Özlem, yönetim kurulunca yapılan seçimden sonra sosyal medyadan aşağıdaki mesajı paylaştı:

“Değerli Dostlar,
Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu (BGF) Başkanı seçilmiş olmam dolayısıyla iletmış olduğunuz samimi tebrik ve temennileriniz için çok teşekkür ederim.

Federasyon yönetimimizin almış olduğu kararın göçmen camiasına, bölgedeki soydaş ve akraba topluluklarımız ile ülkemize hayırlı olmasını diliyorum. Gençleşme trendi içinde olan camiamızın yeni çehresiyle birlikte, ihtisaslaşan, projeler üreten ve küresele hitap eden vizyonu içerisinde elimden gelen gayeti göstereceğim.

Üst kuşaklarımızın gençleri teşvik edip destekledikleri ölçüde bilgi ve tecrübe paylaşı-

FAALİYETLERİMİZ

minin nesilden nesile aktarılması bizleri daha güçlü kılacaktır diye düşünüyorum. Köklü bir hafızaya ve mirasa sahip olan BGF, Bursa BAL-GÖÇ, İzmir BAL-GÖÇ, Kocaeli BAL-TÜRK, Yalova BAL-GÖÇ ve Kartal Balkanlılar gibi güçlü derneklerimizden oluşmaktadır.

Bu vesileyle BGF'nin kurucu başkanı rahmetli Sayın Mümin Gençoğlu ile kendisinin ardından görev yapan diğer tüm federasyon başkanı ve yöneticilerimizi saygıyla selamlıyorum. Güzel faaliyetlerde buluşmak dileğiyle... Saygılarımla.”

BGF Heyeti Ankara'da Üst Düzey Görüşme-

lerde Bulundu

Göçmen nüfusun en örgütlü ve sayıca yoğun olduğu bölgelerde kurulmuş olan ve Bursa Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği (Bursa-BALGÖÇ), İzmir Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği (İzmir-BALGÖÇ), Kocaeli Balkan Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği (Kocaeli BALTÜRK), Kartal Balkanlılar Kültür ve Dayanışma Derneği (İSTANBUL), Balkan Göçmenleri, Eğitim, Kültür ve Dayanışma Derneği (YALOVA) derneklerinin bir araya gelmesiyle oluşan Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri

ri Federasyonu (BGF) Genel Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Kader Özlem başkanlığındaki heyet Ankara'da çeşitli temaslarda bulundu.

Bu kapsamda CHP Genel Başkanı Sayın Kemal Kılıçdaroğlu, İYİ Parti Genel Başkanı Sayın Meral Akşener, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Ak Parti Bursa Milletvekili Hakan Çavuşoğlu ve CHP Bursa Milletvekili Prof. Dr. Yüksel Özkan başta olmak üzere bir dizi görüşme gerçekleştiren heyet Federasyonumuzun genel yapısını tanıtip, camiamızın sorunlarını dile getirdiler.

Genel Başkanımız Dr. Kader ÖZLEM Koşukavaklı Göçmenlere Konferans Verdi

BGF Genel Başkanı Dr. Kader Özlem, Koşukavak Yöresi Kültür ve Dayanışma Derneği'nin daveti üzerine "Bulgaristan'dan Türk Göçleri" konulu konferans verdi. Bulgaristan Türklerinin tarihsel süreç içerisindeki göçlerini anlatan Özlem, 2001 sonrasında yaşanan Batı Avrupa ülkelerine yönelik soydaş göçlerinin diğer göçlerden farklı olduğunu ve soydaşın demografik açıdan geleceği için tehlike oluşturduğunu söyledi.

Dernek üyelerinin yoğun katılımıyla gerçekleşen konferansta Koşukavak Yöresi Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Yılmaz Mutlu, böylesi bilgilendirmeleri üyeleri için faydalı bulduklarını söyleyerek verimli bir konferans gerçekleşmesi nedeniyle memnuniyetini bildirdi. Başkan Mutlu günün anısına Kader Öz-

lem'e bir plaket takdim etti.

Genel Başkanımızın 21.12.2018 Tarihli "Balkanlar'daki Şehit ve Gazilerimizin "Milli Şehit ve Gazi" Statülerinin Yasal Kayıt Altına Alınmalı" Konulu Basın Açıklaması

Bilindiği üzere, Bulgaristan'da 1984-1989 yılları arasında Türklere karşı girilen asimilasyon sürecinde yüzlerce soydaşımız hayatını kaybetmiş olup yüzbinlerce kişi ise anavatanımız Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Komünist dönemin son yıllarında yaşanan söz konusu asimilasyon sürecinde soydaşın Türk isimleri Bulgar isimleriyle değiştirilmiş, Türkçe konuşmak yasaklanmış, dini vecibelerin yerine getirilmesi engellenmiş ve bütün bu uygulamalara direniş gösterenler ise Belene'de toplama kamplarına gönderilmiştir. Türk ve Müslüman olduklarından dolayı zulme uğrayan Bulgaristan Türkleri için şüphesiz bu dönem karanlık yıllar olarak anılmaktadır.

Bu süreçte Türk-İslam davası için mücadele edip hayatlarını feda eden çok sayıda insanımız olmakla birlikte, özellikle direnişin başladığı ve sürdürüldüğü dönemde sembol haline gelerek Bulgaristan Türklerinin birlik ve beraberlik timsali olan ve soydaşın kaderinin somutlaşmış değerlerini oluşturan Türkan Bebeğimiz, Ayşe Hasan, Musa Yakup gibi şehitlerimiz bulunmaktadır.

Her sene aralık ayında Türkiye Cumhuriyeti Sofya Büyükelçimizin, Bulgaristan'daki Türk Azınlığın ve Türkiye Cumhuriyeti'nden giden Sivil toplum Kuruluşu ve siyasi parti temsilcilerinin kabirleri başında anma törenine katıldığı sembol haline gelen üç şehidimiz başta olmak üzere tüm şehitlerimizin, artık sadece gönüllerde değil, resmiyette ve hukuk önünde de "şehit" statüsünde sayılmalarının; milli, dini değerlerini ve temel özgürlüklerini korumak için yıllarını zindanlarda geçirmiş kahramanların "gazi" statüsüne alınmaları için yasal düzenleme yapılmasının zarureti açıktır.

Balkan Türkleri Göçmen ve Mülteci Dernekleri Federasyonu olarak tüm kurum ve kuruluşlar ile siyaseti bu konuda gereken adımları ivdilikle atmaya davet ediyoruz.

Şehitlerimizin ve Gazilerimizin bunu fazlasıyla hak ettiği inancıyla bu hususu kamuoyuna ve soydaşlarımıza önemle duyuruyoruz.

FAALİYET

FAALİYET

BGF Genel Başkanı Dr. Kader ÖZLEM:
“Balkan Türklerinin Kökünü Arayanlar Mete Han’a Baksınlar”

Genel Başkan Dr. Kader Özlem, İzmir Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği’nin (BAL-GÖÇ) Bulgaristan’da asimilasyon sürecinde hayatını kaybeden Şehitlerimizi anmak için düzenlediği törene katıldı. Sarnıç/Gaziemir’de bulunan Göç Anıtı’nda yapılan törene göçmenlerin yoğun ilgisi olduğu gözlemlendi.

Anma etkinliğinde konuşan BGF Genel Başkanı Kader Özlem, Sofya yönetimi tarafından 1984-89 yılları arasında izlenen Bulgarlaştırma politikası sürecinde şehit olanların Bulgaristan Türklüğü davasının sembolleri olduğunu söyleyerek, özellikle 18 aylık iken annesinin kucağında şehit olan Türkan Bebek başta olmak üzere, tüm şehitleri saygıyla ve minnetle andıklarını belirtti. Ayrıca son dönemde Balkan Türklerine ve göçmenlerine ilişkin kamuoyunda kendisini gösteren köken tartışmasına ve karşılaştırma girişimlerine tepki gösteren Özlem, “Balkan Türklerinin kökünü arayanlar Orta Asya’da Mete Han’a baksınlar. Bizi orada görürler” dedi.

Başkan Özlem, Balkan göçmenlerinin mülteci değil, muhacir olduğunu; Türk-İslam davasının savunması gibi kutsal bir görev için bölgeye gönderildikten sonra anavatanına göç ettiklerini sözlerine ekledi.

İzmir Bal-Göç Genel Başkanı Abdurrahim Nursoy ise yaşanan bu acı olayları unutmadıklarını ve unutturmayacaklarını belirterek, İzmir Bal-Göç’ün Bursa’daki kardeş teşkilatıyla birlikte bu zor günleri Türkiye ve dünyaya haykırmak için kurulduğunu vurguladı. Derneğin sıradan bir dernek olmadığını dile getiren Başkan Nursoy, derneklerimizin tarihinin imtihanlarla dolu, kurumsal yapısı güçlü dava örgütleri olduğunu söyledi.

Törene Gaziemir Kaymakamı Yaşar Dönmez, Gaziemir Belediye Başkanı Halil İbrahim Şenol, İzmir Barosu Eski Başkanı Av. Aydın Özcan’ın yanı sıra siyasi partilerin ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri katıldılar.

İZMİR BAL-GÖÇ 8.GELENEKSEL BAHAR ŞENLİĞİ-MİZ BÜYÜK COŞKU İLE GERÇEKLEŞTİRİLDİ

İzmir Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği (İZMİR BAL-GÖÇ) 8.Geleneksel Balkan Şenliği 09.09.2018 Pazar günü Sarnıç Piknik Alanında gerçekleştirildi.

Yaklaşık 15.000 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen etkinlikte göçmenler birlik ve beraberlik örneği sergiledi.

Şenliğe bir önceki BGF Genel Başkanı CHP Bursa Milletvekili Prof. Dr. Yüksel ÖZKAN, Menderes Belediye Başkanı Bülent SOYLU, Gaziemir Belediye Başkan

kan Vekili Elif BECEK, CHP İzmir Büyükşehir Belediye Meclis Üyeleri Bengü Sayköse, Bülent Çetinkaya, Mustafa ÖZTÜRK, Cem KOÇ, Gaziemir Belediyesi CHP meclis üyeleri, İZBETON Genel Müdürü Hüseyin SEZER, Gaziemir AK Parti İlçe Başkanı Nazmi YILMAZ ve Yönetimi, Gaziemir CHP İlçe Yönetimi, İlçe Kadın Kolları Başkanı, İlçe Gençlik Kolları Başkanı ve Yönetimi, Gaziemir CHP eski İlçe Başkanları Umut TEKİN ve Yüksel DEMİRİSOY, Gaziemir İyi Parti İlçe Başkanı Av. Leman EMİN BAYINDIR ve Yönetimi, Gaziemir MHP İlçe Yönetim Kurulu, BGF Genel Sekreteri Doç. Dr. Kader ÖZLEM, Bursa BAL-GÖÇ Genel Başkanı Veli MOLLAOĞLU, Bir önceki İzmir Baro Başkanı Av. Aydın ÖZCAN ve İzmir’de faaliyet gösteren Balkan dernekleri başkan ve yöneticileri, kardeş dernek yönetimleri ile onur konuğu ülke Türkmenistan temsilcileri katıldı.

KARTAL BALKANLILAR KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ’NİN KURULUŞ YIL DÖNÜMÜNÜ KUTLADIK.

Merkezi Kartal’da bulunan Balkanlılar Kültür ve Dayanışma Derneğimizin düzenlediği etkinlik programıyla Derneğin kuruluşunun 27. yıl dönümü coşkuyla kutlandı. İstanbul Maltepe’de Kardelen Salonu’nda yapılan etkinliğe Federasyon Başkanımız ve Yönetim Kurulu üyelerinin yanı sıra yurt dışından misafirlerin yanı sıra siyasi partilerin ve Balkan kökenli sivil toplum örgütlerinin temsilcileri iştirak ettiler.

Yoğun bir ilginin olduğu etkinlikte Kartal Balkanlılar Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Olcay ÖZGÖN katılımları için misafirlere teşekkür ederken, Balkan göçmenleri camiası güçlü ve kararlı bir şekilde yol almasının zaruretiyle dile getirdi.

NURSOY AVM

NURSOY AVM

NURSOY AVM

hizmetinizdeyiz...

Menderes Cad: No: 214 Sarnıç - Gazıemir

BALGÖÇ KAFE

TOPLANTI CEMİYET ve DOĞUM GÜNLERİNİZ İÇİN

SICACIK BİR MEKAN
SİZLERİ BEKLİYOR...

TAM HAYAL

ETTİĞİNİZ GİBİ

Haftanın 1 Günü Manti

Afiyet

Olsun

📍 Karaman Mh. Kerem Cd. No:11/1 Nilüfer/BURSA

☎ 0532 724 60 17